

Research Paper

Evaluation of Good Urban Governance Indicators in the Informal Settlements of Babol City

Fatemeh Alahgholi Tabar Nashli ¹, Isa Piri ^{2*}, Gholamhassan Jafari ³, Amer Nikpour ⁴, Maryam Hajizadeh ⁵

¹ Ph.D. Student, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran.

² Assistant Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran.

³ Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran.

⁴ Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

⁵ Ph.D. Graduate, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran.

ARTICLE INFO

Keywords:

Urban Management,
Urban Governance,
Informal Settlement,
Babol.

Received:

17 Dec 2024

Received in revised form:

25 Feb 2025

Accepted:

25 Feb 2025

pp.74-96

ABSTRACT

Introduction: Good urban governance plays a key role in ensuring public welfare, and its policies must be formulated based on specific indicators.

Purpose: This research aims to evaluate the indicators of good urban governance in the informal settlements of Babol city.

Geographical area: The geographical scope of this research is Babol city.

Methodology: This study is descriptive-analytical in method and applied in nature. Data were collected using documentary and survey methods. To identify effective components, the fuzzy Delphi technique was applied in two stages. Data analysis was conducted using structural equation modeling (PLS), one-sample T-test, and GIS-based display of neighborhood characteristics.

Results and Discussion: The findings indicate that zoning regulations and urban planning standards contribute to a relatively fair distribution of urban services. However, access to basic services still needs improvement, despite favorable cooperation among local authorities, the private sector, and civil society.

Conclusion: To maintain and improve this situation, attention must also be paid to the social, cultural, and economic aspects of these areas.

Highlights:

Zoning regulations are effective, but access to basic services still requires improvement.

*Corresponding author : isapiri@znu.ac.ir

How to cite this article: Alahgholi Tabar Nashli, F., Piri, I., Jafari, Gh., Nikpour, A., Hajizadeh, M. (2026). Evaluation of Good Urban Governance Indicators in the Informal Settlements of Babol City. *Journal of Geographical Engineering of Territory*, 10 (1), 74-96. <https://doi.org/10.22034/jget.2025.494440.1598>

©2026 The author(s). This is an open access article distributed under Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

English Extended Abstract

Introduction

Among various urban management approaches, good urban governance is the most prominent and sustainable model for managing complex urban systems. It operates through government, private sector, and civil institutions, which interact to balance duties and improve quality of life. Good governance views government not as an obstacle but as a facilitator, with its realization being key to economic development. Understanding its indicators and implementation principles is essential. Currently, Iranian metropolises face multifaceted challenges, yet the prevailing top-down, centralized management model -rooted in classical paradigms- lacks the efficiency to address these issues effectively.

Purpose

The present study aims to evaluate the indicators of good urban governance in the informal settlements of Babol city.

Geographical area

Geographical area in research is a place, neighborhood, community, city, village or a specific area that is of interest to the researcher to find a specific problem and recommend ways to solve that problem. The researcher's research topic focuses on the specific problem to be solved and the study area of that mentioned topic. The researcher is expected to focus more on the study area. One of the main reasons for choosing a study area is so that the researcher does not have to spend time, resources and effort researching in areas that may be impossible to complete at the time of research.

Methodology (Material and Methods)

This research is descriptive-analytical in method and applied in nature. Data were collected using documentary-library and survey methods, with a web-based questionnaire as the primary tool. Cronbach's alpha was used to assess reliability. The statistical population consisted of specialists, experts, university professors, doctoral students in urban geography, urban managers, and related professionals. A sample of 79 individuals was selected using judgmental sampling. A panel of 20 experts evaluated content validity ratio (CVR), content validity index (CVI), and measurement model reliability through factor loadings, Cronbach's alpha, and composite reliability. The fuzzy Delphi technique was applied in two stages to identify effective governance components. Data analysis employed quantitative methods including structural equation modeling (PLS), one-sample T-test, and GIS techniques. SmartPLS and SPSS software were used for processing.

Results and Discussion

Urban management is a critical issue for sustainable city development, with good urban governance recognized as one of the most significant approaches. Utilizing its indicators and systematic framework can promote urban development. Accordingly, assessing governance indicators helps cities plan for growth and improvement. This study examines good urban governance in Babol's informal settlements. The findings indicate favorable conditions for several indicators. Items related to attracting public participation through local councils and accountability to municipal strategies for increasing participation are in good standing. Similarly, awareness of research achievements and innovations, along with project implementation duration, are also satisfactory. These factors contribute to improved efficiency and effectiveness in urban governance. Regarding political stability and anti-corruption, items such as access to project costs and public announcement of urban development programs show favorable results. All six legality indicators also yielded positive outcomes, particularly citizens' awareness of urban laws and the appropriateness of regulations for services. However, the item concerning disclosure of local officials' income and assets before assuming office requires further improvement.

Conclusion

Zoning regulations and urban planning standards in the informal settlements of Babol city function effectively, contributing to a fair distribution of and access to urban resources and services. However, access

to basic services still requires further improvement. Among accountability indicators, the sense of responsibility within associations and charitable loan funds stands out as particularly significant. Furthermore, acknowledging managerial errors and mistakes plays an important role in enhancing the overall quality of urban management. With regard to the community-oriented dimension, four indicators were examined, including the relationship between neighborhood officials and residents, as well as the level of interaction among the government, the private sector, and civil society. The findings indicate that communication between local authorities and residents has reached an appropriate level. Likewise, the interaction among the three sectors is assessed as favorable, suggesting that their cooperation is highly effective in promoting good governance in these neighborhoods. Nevertheless, to sustain and further improve this situation, greater attention must be directed toward the social, cultural, and economic dimensions of these areas. The statistical results corroborate these findings. Given that the significance level is less than 0.05 ($\text{sig} = 0.000$), the test is statistically significant. Additionally, the positive mean difference (0.27645) indicates a tendency toward agreement with the related questions. In other words, residents of informal settlements perceive the governance of their neighborhoods as satisfactory.

Acknowledgements

The authors would like to thank all participants of the present study.

ارزیابی شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل

فاطمه الهقلى تبار نشلى^۱ , عیسی پیری^{۲*}، غلامحسین جعفری^۳، عامر نیک‌پور^۴، مریم حاجی‌زاده^۵

^۱ دانشجوی دکتری، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

^۲ استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، شهر زنجان، ایران.

^۳ دانشیار، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، شهر زنجان، ایران.

^۴ دانشیار، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابل، ایران.

^۵ دانش‌آموخته دکتری، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، شهر زنجان، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
مقدمه: حکمروایی خوب شهری نقشی کلیدی در تأمین رفاه عمومی شهروندان ایفا می‌کند و سیاست‌های آن باید بر اساس شاخص‌های مشخصی تدوین شوند. هدف: این پژوهش، ارزیابی شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل است. قلمرو جغرافیایی: قلمرو جغرافیایی این پژوهش، شهر بابل می‌باشد. روش شناسی: این تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی و کاربردی بوده و داده‌ها با استفاده از روش‌های اسنادی و پیمایشی (پرسشنامه وب‌محور) گردآوری شده است. برای شناسایی مؤلفه‌های مؤثر، از تکنیک دلفی فازی در دو مرحله استفاده شد. تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از مدل‌سازی معادلات ساختاری (PLS)، آزمون T تک نمونه‌ای و نمایش ویژگی‌های محلات در نرم‌افزار GIS انجام گرفت. نتایج و بحث: نشان می‌دهد که ضوابط منطقه‌بندی و مقررات شهرسازی در این محلات به نسبت کارآمد بوده و به حفظ عدالت در توزیع خدمات شهری کمک می‌کنند؛ هرچند همچنان در زمینه دسترسی به خدمات اولیه نیاز به بهبود وجود دارد. همچنین، تعامل مسئولان محلی با ساکنان و نیز همکاری بین دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی در سطح مطلوبی ارزیابی شده است. نتیجه‌گیری: برای حفظ و بهبود این وضعیت، نیاز به توجه به جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی این نواحی نیز وجود دارد.	واژگان کلیدی: مدیریت شهری، حکمروایی شهری، اسکان غیررسمی، بابل. تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۲۷ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۲/۰۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۷ صص: ۷۴-۹۶

نکات برجسته:

مقررات منطقه‌بندی مؤثر هستند، اما دسترسی به خدمات اولیه هنوز نیاز به بهبود دارد.

استناد: الهقلى تبارنشلى، ف، پیری، ع، جعفری، غ، نیک‌پور، ع، حاجی‌زاده، م (۱۴۰۵). ارزیابی شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل. *مجله مهندسی جغرافیایی سرزمین*، دوره (۱۰)، شماره (۱)، ۷۴-۹۶.

<https://doi.org/10.22034/jget.2025.494440.1598>

ناشر: آبادگران شهر و روستا

© نویسنده (گان) - این مقاله با دسترسی آزاد است

مقدمه

حکمروایی را می‌توان یکی از پرکاربردترین واژه‌ها در فرایند مدیریت شهری نامید که درعین حال تبدیل به جزء کلیدی در مباحث و و محافل علمی شهرسازی شده و امروزه نیز به‌عنوان یک پیش‌نیاز برای توسعه محلی در نظر گرفته می‌شود. تغییر از حکومت به حکمروایی در سال‌های اخیر فرصت‌های جدید قابل‌توجهی برای مشارکت مردم جوامع کمتر برخوردار در تصمیم‌گیری‌هایی که آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد، فراهم ساخته است. اصل اساسی حکمروایی شهری «کاهش اقتدار عملکردی دولت مرکزی» با ایجاد یک چارچوب گفتگوی شهری است که مبتنی بر رهبری مشارکتی و مدیریت امور شهری با حضور و مشارکت عادلانه همه ذینفعان است (swapan, 2016). تا قبل از دهه ۱۹۸۰ مدیریت دولتی سنتی پارادایم مطرح در حوزه مدیریتی بود اما با ظاهر شدن ابعاد منفی و نقاط ضعف آن در همین سال‌ها در کشورهای انگلستان و آمریکا پارادایم دیگری به نام مدیریت دولتی نوین تولد خود را اعلام داشت و خصوصی‌سازی و پیمان‌کاری را شعار خویش قرار داد. اما وعده‌های این جریان فکری نیز در کشور مبدا آن سرابی بیش نبود و بزودی مشخص شد این پارادایم نیز قادر نیست خیر و رفاه مناسب و عادلانه‌ای برای شهروندان فراهم سازد، پس بشر مجدداً در جست‌وجوی پارادایم دیگری برآمد که ظهور خدمات عمومی جدید و حکمرانی خوب از جمله آنهاست (Hatami-Nejad, Mazidi & Farhadi, 2021). مک‌لین^۱ نخستین نظریه‌پرداز است که در سال ۱۹۷۳، مفهوم «حکمروایی» را مطرح کرد. از نظر او حکومت شهری باید به تغییرات در شهر پاسخگوتر، اقداماتش با مسائل شهری و تحول آنها متناسب‌تر و درقبال اجتماع مسئول باشد. همچنین به عنوان بخش مهمی از نظام یادگیری اجتماعی بهتر عمل کند و نقش مهمی در پیش‌بینی، کشف و استقبال از آینده داشته باشد (Carlton, 2014). بانک جهانی برای اولین بار اصطلاح حکمروایی خوب شهری را وارد گفتمان توسعه کرد؛ و سپس از طریق نهادهای بین‌المللی توسعه، همانند بانک توسعه آسیا در سال ۱۹۹۵، صندوق بین‌المللی پول ۱۹۹۶ و برنامه توسعه سازمان ملل متحد در سال ۱۹۹۷ به جریان عادی ادبیات موجود تبدیل شد (Robertds et al, 2007). سازمان ملل متحد در گزارش سالیانه خود، حکمروایی مطلوب شهری را مجموعه‌ای از افراد، نهادها، بخش عمومی و خصوصی می‌داند که امور شهرها را برنامه‌ریزی و اداره می‌کنند. در واقع، حکمروایی مطلوب، فرایندی مستمر از تطبیق و همسوسازی منافع متضاد و متفاوت گروه‌های دست‌اندرکار است. این فرایندها شامل: نهادهای رسمی و غیررسمی، انجمن‌های تخصصی، فعالان حوزه کسب و کار بخش خصوصی و نیز سرمایه‌های اجتماعی شهروندان است و حکمروایی مطلوب شهری، پیوند ناگسستنی با رفاه شهروندان و توزیع ثروت در مناطق شهری دارد و تلاشی در راستای ارائه مدلی از مدیریت مطلوب شهری و نیز ارائه سازوکارهای ایده آل، برای رسیدن به جایگاهی است که می‌توان آن را آرمان‌شهر انسانی لقب داد (UN-HABITAT, 2009). برای فهم حکمروایی شهری، ابتدا باید تمایز بین حکومت و حکمروایی را درک کرد. ایده کلاسیک حکومت شامل نهادها و انتخابات و فرایندهای تصمیم‌سازی و ساختارهای اداری رسمی است. حکومت از طریق لایه‌های سلسله‌مراتبی جوابگویی سیاسی عمل می‌کند. حکومت همچنین شکل منصفانه‌ی دربرگیرنده سازمانی است؛ یک انحصار قانونی که مسئولیت برای هر دوی «ارائه» و «تولید» دارد (Ziari, Yadollahnia & yadollahnia, 2020). در مقابل، حکمروایی این مفهوم را می‌رساند که نهادهای موجود می‌توانند به روش‌های جدید تحت کنترل در آیند، که همکاری بر پایه داوطلبی می‌تواند در مقیاس محلی انجام گیرد، و مردم به بهترین شکل می‌توانند رابطه خودشان را از طریق سازمان‌های با ارتباط افقی، با یکدیگر تنظیم نمایند (Soroushan, ziyar, Hindiani & Tavakolan, 2021).

شهر به عنوان یک منبع توسعه مطرح است و جایگاه مدیریت شهری در روند توسعه شهر و بهبود سکونتگاه‌های شهری نقش بسیار مهم و تعیین‌کننده دارد. از دیدگاه دیگر، می‌توان مدیریت شهری را در یک مسیر توسعه قانونمند و پایدار مورد توجه قرار داد. این مورد بیشتر از این جهت اهمیت دارد که نحوه مدیریت بر جریان مطلوب زندگی شهری، می‌تواند در بهبود سکونتگاه‌های انسانی و پایداری توسعه شهری، مهم‌ترین نقش را ایفا کند (Eyvazlu & razavian, 2018). حکمروایی مطلوب شهری یک نقطه ایده‌آل است که تحقق آن بسیار دشوار به نظر می‌رسد و تاکنون تعداد اندکی از جوامع به معیارهای آن نزدیک شده‌اند. با این حال حرکت به سمت معیارهای حکمروایی خوب با هدف تضمین پایداری توسعه انسانی به عنوان یک الزام باید مورد توجه قرار گیرد (Samimian, KarkeAbadi & Kamyabi, 2024). اصطلاح حکمروایی شهری مطلوب را به سه جزء می‌توان تجزیه کرد؛ حکمروایی، شهری، مطلوب. زیست‌بوم سازمان ملل، "حکمروایی" را برای توصیف فرایند تصمیم‌گیری‌های جمعی به کار می‌برد؛ "شهری" معمولاً به گروه‌هایی اشاره دارد که در نواحی متراکم شهری زندگی می‌کنند. "مطلوب" به بار ارزشی این اصطلاح اشاره دارد (Hashemi,

¹ McLain

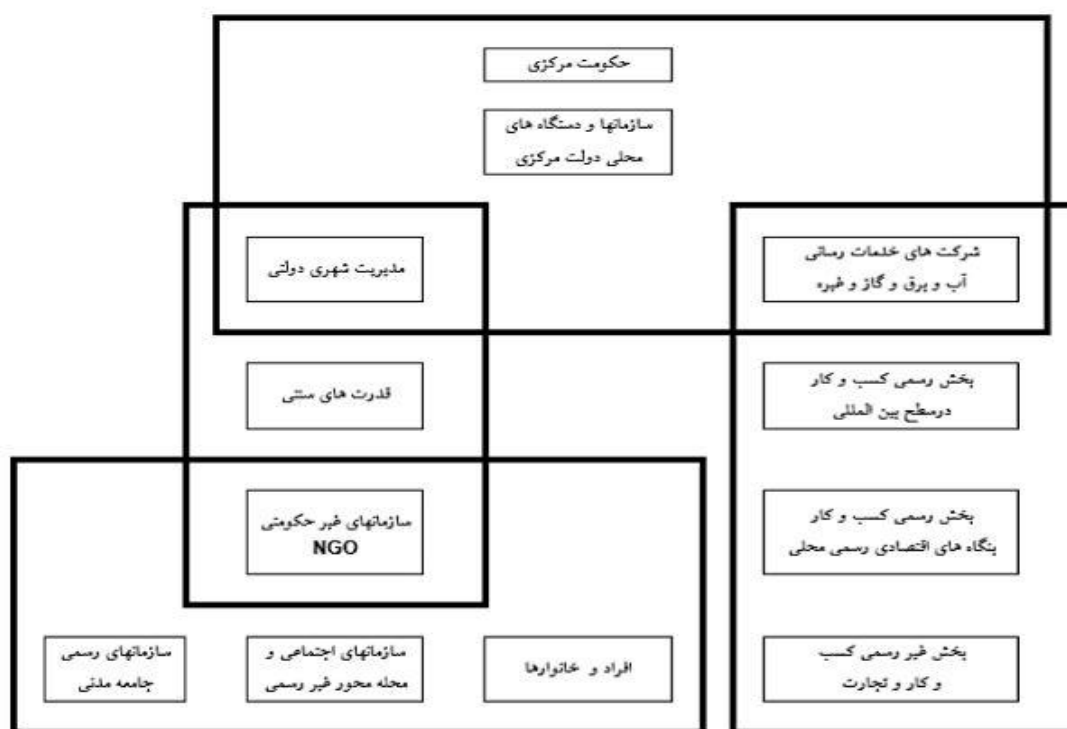
(Hosseinpour & Rafiian, 2011). از نظر جان پیر تتوری حکمروایی شهری این سوال را مطرح می‌کند که چه کسانی بر منابع حیاتی اداره جامعه، کنترل دارند و در چه زمینه‌ای می‌توانند کنش جمعی را پایدارتر کنند (Pierre, 2014). حکمروایی خوب یکی از چهار مشخصه "شهر پایدار" عنوان می‌شود (Gollagari, Beyene & Mishra, 2021). با در نظر گرفتن حکمروایی شهری به عنوان فرآیند مدیریت در یک محدوده یا یک زمینه سیاست‌گذاری درک اجزای این فرآیندها بسیار حائز اهمیت می‌باشد. ادبیات نظری و تجربی حکمروایی در برقراری یک فرآیند موفق، متغیرهای مهمی را شناسایی و معرفی می‌کند. این متغیرها شامل زمینه سیستم نهادی، پیشران‌ها و فرآیندهای تعامل همکارانه است (Kim, 2016).

هدف از حکمروایی شهری تقویت فرآیند توسعه شهری است به گونه‌ای که در جامعه، زمینه و محیط مناسبی برای زندگی راحت و کارآمد شهروندان، به تناسب ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی آنان فراهم شود. در مباحث گذشته به مفاهیم و روند شکل‌گیری حکمروایی شهری پرداخته شد که با توجه به روند ذکر شده بر پایه مفاهیم، می‌توان اهداف کلان ذیل را برای حکمروایی شهری بیان کرد:

- بازساخت جامعه مدنی برای تقویت و اعتلای بیشتر سازمان‌ها، نهادها و جوامع محلی؛
- کاهش فقر و جدایی‌گزینی‌های اجتماعی، قومی و فرهنگی در شهرها؛
- افزایش مشارکت و مداخله افراد و صاحبان منافع در فرآیندهای سیاسی درون شهرها؛
- حکمروایی شهری به طور خاص‌تر نیز اهداف عملیاتی زیر را دنبال می‌کند؛
- کاهش فساد؛
- بهبود کیفیت و افزایش امکان زندگی برای همه شهروندان؛
- حفظ دموکراسی؛
- ایجاد فرصت و امکان برای مردم به منظور نشان دادن خواسته‌ها و آمالشان در زندگی؛
- اعتلای امنیت، برابری و پایداری (Hatami-Nejad et al., 2019).

در بیانیه‌ای که می‌توان آن را منشور حکمروایی شهری نامید، اصول نه گانه‌ی زیر را به عنوان معیارها و ویژگی‌های حکمروایی خوب برشمرده است، که این شاخص‌ها به ترتیب عبارتند از: مشارکت شهروندان، قانونمندی، شفافیت، مسئولیت و پاسخگویی، جهت‌گیری توافقی، عدالت و انصاف، کارایی و اثربخشی، پذیرا بودن و پاسخ دهنده بودن، بینش راهبردی (Heydarzadeh, Arasteh & Rafiei, 2023). اداره مردمی شهر یا مدیریت جامع‌وار، بر چهار کنشگر عمده و ارتباط متقابل آن‌ها استوار است که عبارتند از: سطح حکومتی، بخش اقتصادی خصوصی - بنگاه‌های اقتصادی، سازمان‌های مردم بنیاد، افراد و خانواده‌ها.

بر اساس شکل زیر هر یک از سطوح چهارگانه خود به کنشگرانی دیگر تقسیم می‌شوند که همه آن‌ها باهم در ارتباط هستند. بدون همکاری چهار کنشگر اصلی عرصه‌های شهری، اداره مردمی شهر غیرممکن می‌گردد و بنابراین امکان سلطه یکی از چهار کنشگر بر بقیه فراهم می‌شود. در این میان سه نوع رژیم اصلی در حکمروایی خوب مشارکت دارند. آن‌ها عبارتند از: دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی. همه این سه نوع رژیم نقش اساسی در توسعه پایدار انسانی ایفا می‌کنند. از آنجاکه هر یک از این سه نوع رژیم ضعف‌ها و قوت‌هایی دارند، هدف اصلی حکمروایی خوب افزایش بالاترین کنش متقابل میان آن‌ها در جهت به حداقل رساندن نقاط ضعف و به حداکثر رساندن نقاط قوت است. هر چه گفت‌وگو و ارتباط این سه بخش بیشتر باشد، مسیر حرکت جامعه در جهت رسیدن به توسعه اقتصادی و اجتماعی هموارتر خواهد شد. هر چه که وابستگی، همبستگی و تعادل بین این سه بخش بیشتر شود برای جامعه بهتر خواهد بود (Akbari, Bostan Ahmadi, Taleshi anbohi & Zargham-Fard, 2024). شکل زیر، نشان می‌دهد که اداره امور عمومی با عزم و اراده و روابط تعاملی میان نهادهای مختلف امکان‌پذیر خواهد بود، به‌ویژه آن‌که نهاد دولت نقش اصلی در برقراری روابط یادشده دارد. در ایران نیز، آغاز حکمروایی شهری و مدیریت از پایین به بالا پس از دو دهه وقفه در اسفندماه ۱۳۷۷ توسط شهروندان در ایران به صورت شورای شهر و انتخابات نمود پیدا کرده است، بدین صورت که برای نخستین بار مردم فرصت یافتند تا برای انتخابات اعضای شورای اسلامی شهر، شهرک و روستا در انتخابات شرکت کنند.

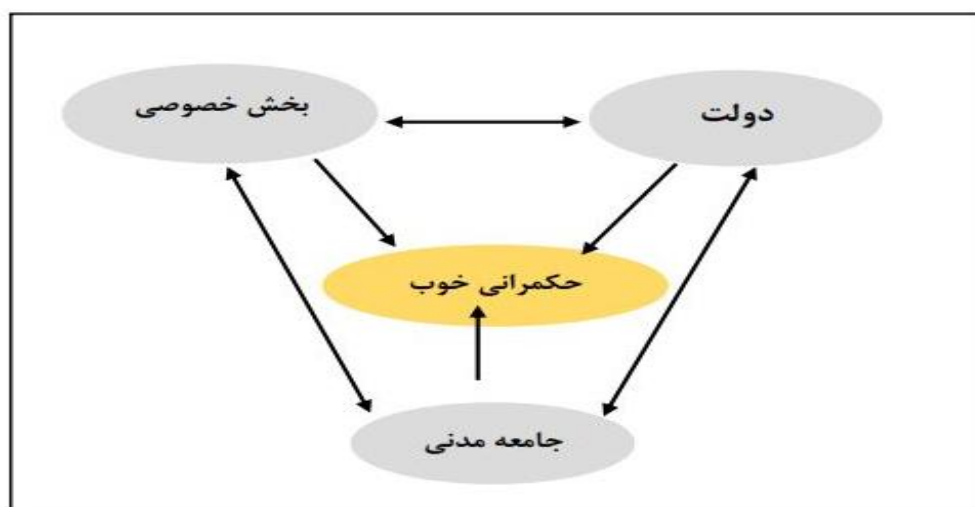

شکل ۱. چهار کنش گر هم سطح حکمروایی شهری در ارتباط با هم (پیران، ۱۳۸۷)

Figure 1. Four equal-level actors of urban governance in relation to each other

اسکان غیررسمی را می توان به شیوه زندگی فضای خاصی از زندگی شهری گفت، که در آن تمامی یا غالب جهات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، کالبدی، حقوقی، سابق استقرار و نحوه شکل گیری و سیر تحولات تاریخی با بخش های مجاور تفاوت اساسی دارد (Akbari et al., 2024). مسکن غیر معمول، مشکلات زیست محیطی و بهداشتی، تراکم بالای جمعیت، سطح پایین برخورداری از امکانات و تسهیلات زندگی، عدم برخورداری لازم از امکانات، تاسیسات و خدمات شهری از ویژگی های اسکان غیررسمی است (Löffel & Walls, 2020). این پدیده تجلی برآورده نشدن نیاز مسکن و سرپناه اقشار کم درآمدی است که فضای رسمی و برنامه ریزی شده شهر جایی ندارند. در فرار از محدودیت های قانونی خارج از توان خود، به برپایی سکونتگاه های نابسامان در حاشیه شهرها و بعضی نقاط درون شهری می پردازند (Park et al., 2019). ظهور گسترده نابرابری در برخورداری از امکانات شهری، بسیاری از برنامه ریزان و مدیران را علاقمند به شناسایی کمیت و کیفیت چگونگی تعادل بخشی کیفیت زندگی در مقیاس محلات کرده است. در واقع نتایج کار در بهبود ساماندهی نواحی و محلات محروم شهر و به ایجاد فرصت برابر برای شهروندان و توسعه اجتماعی- اقتصادی کمک می کند. تفاوت های فضایی موجود در ساختار شهرها و فقر شدید گروه های اجتماعی و در نهایت انتقال پدیده فقر روستایی به فقر شهری، موجب اسکان غیررسمی در درون یا مجاور شهرها (به ویژه شهرهای بزرگ) به شکلی خودرو، فاقد مجوز ساختمان و برنامه شهرسازی با تجمعی از اقشار کم درآمد و سطح نازلی از کمیت و کیفیت زندگی می شود. این گونه سکونتگاه ها به علت غیررسمی بودن، از برنامه ریزی طراحی شهری و خدمات عمومی محروم هستند (Judi, Sarvar & Hassanimehr, 2024). در میان رویکردهای گوناگون مطرح شده در عرصه مدیریت شهری، حکمروایی خوب شهری از مطرح ترین رویکردها است و به عنوان پایدارترین الگوی مدیریت نظام پیچیده شهری مطرح شده است (RahmatiDelir & MalekHosseini, 2019). حکمروایی خوب، سیستمی است که اقتصاد، سیاست و مسائل اجتماعی یک جامعه را از راه دولت، بخش خصوصی و نهادهای مدنی مدیریت می کند، نهادهایی که در توسعه انسانی نقش و در تعامل با یکدیگر قرار دارند و ایجاد ارتباط و تعادل لازم و تفکیک وظایف هریک از این سه بخش، امکان بهتر زیستن را در یک جامعه فراهم خواهد کرد. در دیدگاه حکمروایی مطلوب، دولت ذاتاً مانع و عاملی برای توسعه نیست و تحقق حکمروایی خوب، مهم ترین عامل در دستیابی به توسعه و پیشرفت اقتصادی است (SafaiNamin, FazelChaharmahali & Shokrian, 2022). در مبحث حکمروایی شهری مهم ترین اصل تاکید شده شناخت

شاخص‌ها و اصول مربوط به نحوه پیاده‌سازی آن است چرا که با این مولفه‌ها و شاخص‌هاست که مبادی بنیادی آن و نگرش‌های این رویکرد شناخته می‌شود (Alizadeh, Nemati & RezaeiJafari, 2015).

شکل ۲. مثلث حکمروایی خوب شهری (منبع: اکبری، ۱۴۰۳)

Figure 2. The triangle of good urban governance

درحال حاضر مدیریت شهری در کلانشهرهای کشور با مشکلات و مسائل متعدد و پیچیده و چندوجهی مواجه است، اما با مدل مدیریت شهری بالا به پایین و متمرکز و مبتنی بر پارادایم‌های مدیریت کلاسیک و مدیریت دولتی نوین عملاً کارآمدی لازم را برای پاسخگویی و حل آنها ندارد (Kazemian, Berari, Sharifzadeh & Ghorbanzadeh, 2021).

شهر بابل همانند بسیاری از شهرهای کشور با پدیده اسکان غیررسمی روبه رو شده است. این شهر به دلیل توان بالای اقتصادی از شهرهای جمعیت‌پذیر استان مازندران بوده که براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت آن ۲۵۰۲۱۷ نفر می‌باشد. مهاجرت‌های روستاشهری از مهم‌ترین دلایل پیدایش اسکان غیررسمی در بابل بوده و منجر به رشد کالبدی ناهماهنگ شهر و تبدیل به یک چالش بزرگ شده است که در صورت تداوم این روند در دهه‌های آینده احتمال می‌رود جمعیت ساکن اینگونه سکونتگاه‌ها به دوبرابر حد فعلی برسند، این درحالی است که توسعه و گسترش این سکونتگاه‌ها اغلب در زمین‌های کشاورزی اطراف شهر صورت می‌گیرد و چون کنترل قانونی بر ساخت وسازها صورت نمی‌گیرد، منجر به تخریب اراضی کشاورزی در اطراف شهر می‌گردد. توجه به پدیده اسکان غیررسمی در این شهر ضرورت اساسی داشته، چرا که توسعه و گسترش شهر بابل مشخص می‌کند حدود ۲۷ درصد از مساحت شهر را سکونتگاه‌های غیررسمی اشغال کرده‌اند که همه این سکونتگاه‌ها در محدوده قانونی شهر واقع شده‌اند و از خدمات شهرداری برخوردارند. چهار محله موزیرج، کتی شرقی و غربی، هفت تن و سادات محله سکونتگاه‌های غیررسمی بابل می‌باشند که در شرق، جنوب شرق و غرب شهر واقع شده‌اند و بدلیل قرار گرفتن در امتداد جاده‌های خروجی از بابل، عدم محدودیت فیزیکی برای توسعه، با جذب مهاجر درحال رشد می‌باشند. این پژوهش قصد دارد به بررسی وضعیت شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در محلاتی که در شهر بابل به صورت غیررسمی شکل یافته‌اند، بپردازد.

با توجه به اینکه اسکان غیررسمی در زمینه‌ای از عوامل فراتر از مکان آن شکل گرفته و گسترش یافته است و بر محیطی فراتر از آن نیز تأثیر می‌گذارد، چاره‌جویی این مسئله به سیاستگذاری و اقدامات نه فقط در سطح محلی آن، بلکه در سطح ملی نیاز دارد. در نهایت در راستای حل چالش‌های این مناطق، سیستم مدیریت شهری در پرتو حکمروایی مطلوب با ایجاد ارتباط بین شهروندان، بخش خصوصی و دولت می‌تواند به برطرف شدن این معضلات کمک نماید. کشور ایران نیز به عنوان یکی از کشورهای درحال توسعه از این قاعده مستثنی نیست و با مسئله اسکان غیررسمی مواجه بوده و به لحاظ نحوه برخورد با این پدیده قابل بررسی می‌باشد. چنانچه هم اکنون در اطراف شهرهای بزرگی چون تهران، مشهد، اصفهان، کرج، شیراز و تبریز و سایر شهرهای کشور نیز شاهد رشد و گسترش مناطق حاشیه‌نشین هستیم.

روستایی و همکاران (۱۴۰۳) در تحقیقی تحت عنوان "تبیین الگوی مدیریت محله‌ای با استفاده از نظریه حکمروایی خوب شهری (مطالعه موردی: شهر تبریز)" به تبیین الگوی مدیریت محله‌ای در حکمروایی شهری با اتخاذ رویکرد تبیینی-اکتشافی در

کلانشهر تبریز می‌پردازند. بنابر نتایج تحقیق در بین عوامل از نظر شاخص اندازه اثر، «ساختار جامعه شبکه‌ای» در رتبه اول و «حکمرمایی شهری»، «سیاست‌گذاری‌های جامعه شبکه‌ای»، در رتبه‌های بعدی قرار دارند. نتایج تحقیق بیانگر این امر است که در تبیین عوامل مؤثر در راستای تحقق الگوی مدیریت محله‌ای، توجه به ساختار جامعه شبکه‌ای و توجه به سه ویژگی آن یعنی تمرکززدایی، مجازی‌سازی و هوشمندسازی و آزادی انجام فعالیت‌ها نقش اساسی دارد.

حیدرزاده و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان "تبیین عوامل مؤثر بر ارتقاء حکمرمایی خوب شهری در شهر شیراز" به بررسی وضعیت مدیریت شهری در شیراز بر مبنای مباحث حکمرمایی خوب شهری پرداختند. نتایج نشان داد حکمرمایی خوب شهری در گرو ارتقای عوامل ظرفیت سازی نهادی، شفافیت، کارایی و اثربخشی، مقبولیت عمومی، شهروندمداری و مشارکت جویی است و دو عامل کارایی و اثربخشی و شفافیت بیشترین نقش را در تحقق حکمرمایی خوب شهری ایفا می‌نمایند. در شهر شیراز بیشترین چالش و فاصله تا حصول حکمرمایی خوب در عامل شهروندمداری و ظرفیت‌سازی نهادی دیده می‌شود.

اسکوتی ارس و بابائی اقدام (۱۴۰۲) به ارزیابی رضایتمندی از شاخص‌های توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی با تأکید بر مسائل اجتماعی و اقتصادی (نمونه موردی: محله خلیل‌آباد تبریز) با روش توصیفی-تحلیلی پرداخته‌اند. نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن است که از نظر ساکنان محله خلیل‌آباد تبریز به لحاظ میزان رضایتمندی در بین مؤلفه‌های مورد مطالعه، مؤلفه امنیت و حمایت از نظام اقتصاد محلی و بازاریابی صنایع کوچک محله‌ای به ترتیب بیشترین و کمترین میزان رضایتمندی را داشتند و همچنین به لحاظ اهمیت مؤلفه امنیت در رتبه نخست و مؤلفه امید به زندگی در رتبه آخر قرار داشتند.

خاتم و همکاران (۱۴۰۱)، در تحقیقی با نام "بررسی و تحلیل شاخص‌های حکمرمایی شهری در کلان شهر تهران با استفاده از روش دیمتل فازی" عنوان کردند شاخص مسئولیت‌پذیری بیشترین میزان اثرگذاری را بر دیگر شاخص‌ها، و شاخص پاسخگویی بیشترین میزان اثرپذیری را از دیگر شاخص‌ها دارد. پس از پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری، با فاصله‌ای بسیار نزدیک، شاخص اثربخشی و کارایی مهم‌ترین شاخص حکمرمایی شهری است. حکمرمایی شهری می‌تواند به کیفیت بهتر مکان‌های شهری و همچنین اعتماد بیشتر شهروندان به نهادهای مدیریت شهری منجر شود. این گونه برداشت می‌شود که شاخص‌های پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری ارتباط تنگاتنگی با هم دارند و بنیادی‌ترین عوامل در سامانه شاخص‌های حکمرمایی خوب محسوب می‌شوند و ایجاد تغییرات سازنده در آنها به تغییراتی جدی‌تر و اثرگذارتر در بهبود حکمرمایی شهری می‌انجامد.

بابایی الیاسی و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه‌ای به امکان‌سنجی و توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی بر پایه ادراک ذهنی در محله زورآباد شهر لوشان با روش توصیفی و تحلیلی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که مؤلفه اقتصادی به‌عنوان بالاترین اولویت توانمندسازی و پس از آن مؤلفه محیط زیستی، اجتماعی، کالبدی و دسترسی در رتبه دوم تا پنجم قرار دارند.

عتیق حسن^۱ و همکاران (۲۰۲۵)، در پژوهشی با عنوان "نقش شاخص حکمرمایی، دموکراسی، صنعتی شدن و شهرنشینی بر پایداری زیست محیطی کشورهای عضو سازمان بریکس^۲: یک رویکرد جدید" پویایی پایداری زیست محیطی کشورهای عضو سازمان^۳ را از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۲۲، با تمرکز بر حکمرمایی، دموکراسی، صنعتی شدن، و تأثیر شهرنشینی بر ضریب ظرفیت بار بررسی نمودند. نتایج حاکی از وجود رابطه مثبت و معنی دار آماری بین شاخص حاکمیت و ضریب ظرفیت بار است که نشان می‌دهد حکمرمایی می‌تواند موجب افزایش پایداری محیطی شود. در مقابل، دموکراسی، صنعتی شدن و شهرنشینی بر ضریب ظرفیت بار تأثیر منفی می‌گذارد، به این معنی که این عوامل منابع را تحت فشار قرار می‌دهند و از پایداری جلوگیری می‌کنند. تقویت حکمرمایی و سیاست‌های توسعه پایدار می‌تواند این اثرات نامطلوب را کاهش داده و تاب‌آوری کشورهای بریکس را ارتقا بخشد.

آسودو. د. لوس. ریوس^۴ و همکاران (۲۰۲۵) در پژوهشی با نام "روش‌شناسی برای اولویت‌بندی مداخلات بازآفرینی شهری پایدار در سکونتگاه‌های غیررسمی: مطالعه موردی در لیما" عنوان می‌کنند که مناطق شهری در کشورهایی با درآمد کم و متوسط به سرعت در حال گسترش هستند و منجر به اسکان بخش قابل توجهی از جمعیت در سکونتگاه‌های غیررسمی می‌شود. مشخصه این سکونتگاه‌ها نابرابری اجتماعی-اقتصادی و قرار گرفتن در مناطق آسیب‌پذیر همراه با قطع ارائه خدمات اولیه است. طرح‌های بازآفرینی شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی افزایش یافته است، اما عدم وجود روشی تعریف‌شده برای اولویت‌بندی مداخلاتی که

¹ Atik Hasan

² BRICS

^۳ برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی

⁴ Acevedo-De-los-Ríos

باید انجام شود و عدم تطابق بین مداخلات اجرا شده و نیازهای محلی بسیار محسوس است. در این راستا، این مطالعه یک روش شناسی سه مرحله‌ای را برای اولویت‌بندی مداخلات از نظر بازآفرینی پایدار شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی پیشنهاد می‌کند. سلیمانی^۱ و مونتس (۲۰۲۴)، در پژوهشی با عنوان "نقش توسعه مالی و حکمروایی خوب در رشد اقتصادی و پایداری محیط زیست" به مطالعه تأثیرات مختلف انرژی، مالی، دولتی را بر رشد اقتصادی و انتشار کربن در نیوزیلند پرداختند. نتایج حاکی از آن است که حکمروایی خوب، مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر و غیر قابل تجدید، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی باعث تحریک رشد اقتصادی می‌شود. از سوی دیگر، واگذاری امتیاز استفاده از منابع طبیعی به دلیل هزینه بالای آن برای اقتصاد، تأثیر منفی بر رشد اقتصادی دارد. علاوه بر این، استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر، توسعه مالی و حکمروایی خوب به طور قابل توجهی انتشار کربن دی‌اکسید را کاهش می‌دهد. ترویج سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی درست، می‌تواند رشد اقتصادی را تقویت و کیفیت محیط زیست را حفظ کند، در صورتی که با حکمروایی خوب همراه باشد.

سوریا^۲ و همکاران (۲۰۲۴)، در پژوهشی با نام "حکمروایی خوب در زمان‌های پرچالش: آنچه می‌دانیم و آنچه کارشناسان می‌گویند" بیان می‌کنند که در حالی که بشر از آغاز تمدن در معرض بلایا بوده است، توسعه اقتصادی انواع جدیدی از بحران‌ها مانند بحران‌های اقتصادی و مالی و همه‌گیری‌ها را به همراه داشته است. نه همه بحران‌ها یکسان هستند و نه تأثیرات آنها. این مقاله مروری جامع از ادبیات موضوع ارائه می‌کند و در مورد اثرات نامتقارن بحران‌های مختلف با تمرکز بر نقش حکمروایی و نهادها بحث می‌کند.

اتکینسون^۳ (۲۰۲۴)، در مقاله‌ای تحت عنوان "سکونتگاه‌های غیررسمی: یک درک جدید برای مطالعه حکمروایی و آسیب‌پذیری" بیان دارد، با توجه به اینکه سکونتگاه‌های غیررسمی بخش عمومی را با چالش‌های خاصی رو به رو می‌کند که محدودیت‌های زیرساخت‌ها را نشان می‌دهد، و در عین حال نیازهای انسانی بسیاری را نیز مطرح می‌سازد، نیاز به درک بهتر این موضوع وجود دارد که چگونه سکونتگاه‌های غیررسمی و ظرفیت‌های دولت‌ها برای پاسخگویی به چنین پدیده‌هایی به طور بالقوه موجب نگرانی بیشتر افراد آسیب‌پذیر می‌شود. در این پژوهش ۲۷۲ مقاله از سال ۲۰۱۹-۲۰۲۴ مورد بررسی قرار گرفت. سکونتگاه‌های غیررسمی هنوز یک موضوع نوظهور در ادبیات کاربری زمین و برنامه‌ریزی شهری است، اما اهمیت این تحقیق فراتر از نواحی نزدیک خود سکونتگاه‌ها بوده و تا حوزه‌های مطالعه حکمروایی و آسیب‌پذیری گسترش می‌یابد.

بیرا بایوما و گیرما اب^۴ (۲۰۲۴)، در مقاله‌ای با نام "بررسی عوامل زمینه ساز رشد سکونتگاه غیررسمی: مطالعه موری: شهر بورایو، اتیوپی" فرایند و عوامل تسریع‌کننده رشد سکونتگاه‌های غیررسمی را بر اساس نهادها، ساختار، آژانس و دیدگاه‌های عدم انطباق اجتماعی بررسی می‌کند. داده‌های اولیه برای این مطالعه از طریق مصاحبه با اطلاعات کلیدی، پرسشنامه و مشاهدات جمع‌آوری شد. داده‌های ثانویه از داده‌های تجربی به دست آمد. این مطالعه نشان داد که مؤسسات غیررسمی محلی مانند شبکه‌های اجتماعی با تقویت یک قرارداد کتبی غیررسمی فروش، نقش مهمی در روند رشد اسکان غیررسمی بازی می‌کنند. این مطالعه همچنین مهاجرت روستا به شهر، زمین‌خواری، انتخاب مکان و فقدان حکمروایی خوب را به عنوان عوامل تسریع‌کننده رشد سکونتگاه‌های غیررسمی شناسایی کرد. علاوه بر این، دست‌اندرکاران از میانبرهای رسمی برای مشارکت در ساخت و ساز غیررسمی استفاده می‌کنند. بنابراین، همراه با ناکارآمدی ساختار دولت، رفتار دست‌اندرکاران غیررسمی نیز به عنوان یک عامل مهم، هرچند اغلب نادیده گرفته شده، در رشد سکونتگاه‌های غیررسمی شناسایی شد.

کولینز و دل‌ری^۵ (۲۰۲۲)، در پژوهشی با عنوان «حکمروایی شهری مشارکتی زیر ذره‌بین: مطالعه کیفی شوراهای محله با عملکرد بالا در لس‌آنجلس» ضمن توجه به محله به عنوان واحد ایده‌آل برای شیوه‌های مشارکتی و تشکیل سیستم‌های رسمی شوراهای محله در بسیاری از شهرهای ایالات متحده و به‌ویژه لس‌آنجلس، به این امر اشاره می‌کند سرمایه سیاسی، مذاکره و سیستم شورای محله، به عنوان اهرم ارتباط، مهم‌ترین ابزار در اعمال نفوذ هستند. همچنین در تأثیرگذاری کیفی شوراهای محله، ذخایر سرمایه

¹ Solaymani & Montes

² Cooray

³ Christopher L. Atkinson

⁴ Beyera Bayuma & Girma Abebe

⁵ Collins and Del Rey

سیاسی بین مسئولان شهری و اعضای هیئت مدیره شورای محله در محله‌هایی که از ساکنان دارای تحصیلات بالا هستند بیشتر است و شوراهای محله‌ای که دارای سرمایه سیاسی بیشتری هستند، بهتر می‌توانند بر سیاست‌گذاری شهر تأثیر بگذارند.

زازیکی^۱ و همکاران (۲۰۲۲)، در پژوهشی با عنوان "حقوق مالکیت در سکونتگاه‌های غیررسمی" در مجموع ۱۱۹ مقاله منتشر شده در ۵۸ سال گذشته، موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی *Scopus* و *Web of Science* را مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند. نتایج شامل:

۱- مطالعات در مورد حقوق مالکیت با تمرکز بر ساختارهای رسمی تصدی ۲- سیستم‌های تصدی، که نتیجه یک فرآیند قانونی رسمی نیست، بلکه نتیجه آداب و رسوم، عادات، و باورهای ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی است. در نهایت، این مطالعه ممکن است با مجموعه‌ای از استراتژی‌های استخراج‌شده از متون، به‌ویژه برای دولت‌های کشورهای در حال توسعه، بینش‌هایی را ارائه دهد که هدف آن تقویت حقوق مالکیت امن سکونتگاه‌های غیررسمی، عدالت توزیعی و باز توسعه شهری فراگیر است.

سخانی^۲ و همکاران (۲۰۲۲)، در تحقیقی تحت عنوان "بررسی غیررسمی بودن در سکونتگاه‌های غیررسمی شهری - شواهدی از کاپاشرا" بیان دارند که سکونتگاه‌های غیررسمی به یکی از ویژگی‌های تعیین‌کننده اقتصاد شهری در کشورهای در حال توسعه تبدیل شده است. که یک‌ششم جمعیت جهان را تشکیل می‌دهد، انتظار می‌رود این تعداد در دهه آینده دو برابر شود. فقدان امکانات رفاهی اولیه، سازه‌های ساختمانی نامناسب، شرایط محیطی ناسالم و خطرناک، حقوق ناامن مالکیت، فقر و محرومیت‌های اجتماعی از ویژگی‌های این سکونتگاه‌هاست.

امری و مبروک^۳ (۲۰۲۰)، در تحقیقی با نام "حکمرمایی خوب با اهداف توسعه پایدار" کارایی حساسیت حکمرمایی خوب را در بازتوازن اقتصادی، زیست‌محیطی و مولفه‌های اجتماعی توسعه پایدار بررسی کرده‌اند. در این تحقیق، حکمرمایی اقتصادی، سیاسی و سازمانی خوب متغیرهای وابسته در نظر گرفته شده‌اند که تأثیر آن در بازه زمانی ۲۰۱۴-۱۹۹۶ بر اقتصاد *MENA* بررسی شده است.

اددینیک^۴ (۲۰۱۹)، در پژوهشی با عنوان "حکمرمایی خوب: مفهوم و بستر" ایجاد، توسعه و تأثیر مفهوم حکمرمایی خوب را ارزیابی می‌کند. وی استدلال می‌کند که همراه با ایده‌های حکومت، قانون و دموکراسی، حکمرمایی خوب به عنوان سومین سنگ بنای مفهومی دولت مدرن عمل می‌کند. به اعتقاد وی، حکمرمایی خوب را می‌توان مفهومی چندسطحی دانست که تحت تأثیر پیشرفت‌های حقوقی و امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی قرار دارد، در حالی که ریشه در حقوق اجرایی ملی دارد.

میر و آریکامب^۵ (۲۰۱۹) در مقاله خود تحلیل اهمیت حکمرمایی شهری در آفریقا بر مبنای تحلیل اسناد پرداخته‌اند و در نهایت حکمرمایی خوب شهری را به‌مثابه پیش‌نیازی برای تحقق توسعه پایدار معرفی کرده‌اند.

بیسواس و همکاران^۶ (۲۰۱۹) در پژوهشی با مقایسه میان ۲۲ چارچوب حکمرمایی در سراسر جهان تلاش نموده‌اند به چارچوبی یکپارچه از حکمرمایی خوب شهری دست یابند. براین اساس، ۱۳ معیار اصلی و ۷۴ زیرمعیار در سنجش حکمرمایی شهری ایفای نقش می‌نمایند.

مارتیکاستا و توماس^۷ (۲۰۱۷) در مقاله‌ای به تبیین سیر تحول حکمرمایی شهری در اسپانیا پرداخته‌اند و دوره‌های حکمرمایی را بر مبنای سه عامل «تکامل اقتصادی سیاسی»، «تکامل دولت رفاه» و «نقش جنبش‌های اجتماعی» تحلیل نموده‌اند.

¹ Zazyki

² Sekhani

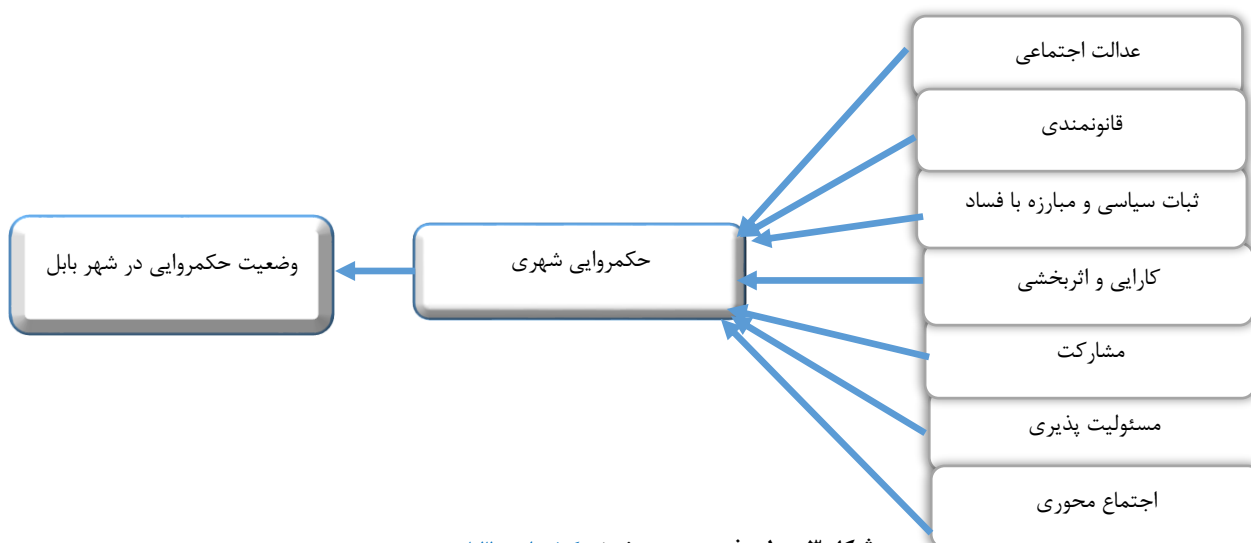
³ Omri and Mabrouk

⁴ Addink

⁵ Meyer and Auriacombe

⁶ Biswas et al

⁷ Marti-Costa and Tomas

شکل ۳. مدل مفهومی پژوهش؛ برگرفته از: مطالعات تحقیق

Figure 3. Conceptual model of the research

روش شناسی (مواد و روش‌ها)

پژوهش حاضر از نظر روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی و از نظر ماهیت کاربردی است. روش گردآوری اطلاعات به منظور پاسخ به هدف تحقیق و بر اساس روش تحقیق پژوهش، دو روش اسنادی-کتابخانه‌ای و پیمایشی می‌باشد. در این تحقیق از پیمایش پرسشنامه وب-محور به عنوان ابزار گردآوری اطلاعات استفاده شده است. به منظور سنجش پایایی پرسشنامه تحت-وب در این پژوهش، از آزمون کرونباخ و ضریب آلفای آن بهره گرفته شد. جامعه آماری این تحقیق را متخصصان، کارشناسان و اساتید دانشگاه، دانشجویان دکتری جغرافیای شهری، مدیران شهری و رشته‌های مرتبط با مدیریت شهری تشکیل می‌دهند که از این تعداد ۷۹ نفر به عنوان نمونه آماری با استفاده از روش نمونه‌گیری قضاوتی استفاده شده است. در این نوع نمونه‌گیری، افرادی برای نمونه انتخاب می‌شوند که برای ارائه‌ی اطلاعات مورد نیاز در بهترین موقعیت قرار دارند. برای ارزیابی پایایی و روایی از یک پل ۲۰ نفر متخصص، ضریب نسبی روایی محتوا (CVR)، شاخص روایی محتوا (CVI) و پایایی مدل اندازه‌گیری با استفاده از ضرایب بار عاملی، آلفای کرونباخ و قابلیت اطمینان ترکیبی ارزیابی می‌شود. برای شناسایی مؤلفه‌های مؤثر حکمروایی مطلوب در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل، از تکنیک دلفی فازی در دو مرحله استفاده شده است و به جهت تحلیل داده و آزمون فرضیات از روش‌های تحلیل کمی (مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد واریانس-محور (PLS))، آزمون T تک نمونه‌ای و از روش‌های نمایش ویژگی‌های محلات در نرم‌افزار *GIS* از قبیل *Quantities* استفاده شد. همچنین از نرم‌افزارهای *SmartPLS*، *Spss* استفاده می‌شود.

از ضریب آلفای کرونباخ برای اندازه‌گیری تک‌بعدی نگرش‌ها، باورها و غیره استفاده می‌شود. درواقع، ما می‌خواهیم بدانیم که درک پاسخ‌دهندگان از سؤالات تا چه حد یکسان بوده است. این ضریب بر اساس مقیاس‌هایی است که رایج‌ترین آن‌ها مقیاس لیکرت است. بدیهی است که هرچه آلفای کرونباخ به ۱ نزدیک‌تر باشد، همبستگی داخلی بین سؤالات بیشتر است و در نتیجه، سؤالات همگن‌تر است. مقدار آلفای قابل قبول ۰/۷ در نظر گرفته می‌شود. جدول ۱ میزان آلفا کرونباخ استخراج شده از *PLS* را نشان می‌دهد. همان‌طور که در این جدول ملاحظه می‌شود، مقدار آلفای کرونباخ هر ۷ متغیر بالاتر از ۰/۷، به دست آمده که گواهی بر پایایی مدل اندازه‌گیری است.

جدول ۱. شاخص‌های اصلی پژوهش

Table 1. Main indicators of the research

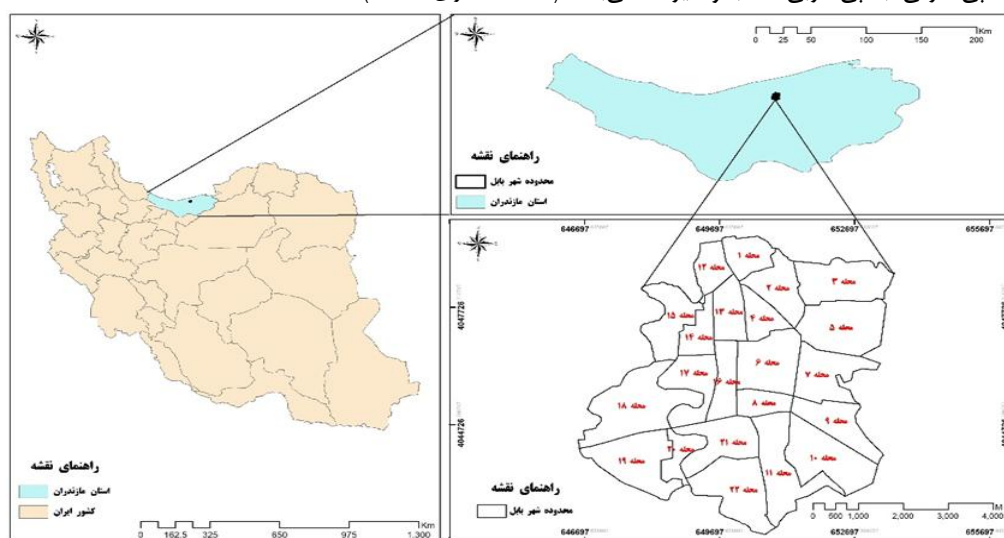
شاخص	گویه‌ها	آلفای کرونباخ
توزیع یکسان خدمات در سطح شهر (E1)، ایجاد فرصت‌های مناسب برای همه شهروندان در زمینه ارتقای وضعیت رفاهی (E2)، عدالت در ضوابط منطقه بندی و مقررات شهرسازی (E3)، مقابله یکسان با فعالیت‌های غیرقانونی (E4)، وجود منشور شهروندی (حق دسترسی به خدمات اولیه) (E5).		۰/۸۸۹
عدالت اجتماعی		

۰/۸۷۲	میزان آگاهی شهروندان از قوانین و مقررات توسعه شهری برای رعایت آنها (G1)، تناسب قوانین با مسائل شهری موجود (G2)، وجود قوانین کارآمد (G3)، پاسخ‌گویی قوانین شهری کنونی به نیازها (G4)، احترام به قوانین از طرف مدیران (G5)، قوانین انتخاب شده متناسب با نوع خدمات و امکانات (G6)	قانونمندی
۰/۸۰۴	افشای درآمد/ دارایی مقامات محلی و بستگان آنها قبل از تصدی شغل (S1)، مجازات‌های سنگین برای مسئولین مفسد در ادارت مربوطه (S2)، توجه به شایسته سالاری در انتخاب مسئولین شهری (S3)، تصدیگری مدیران شهری براساس ضابطه مندی (S4)، روشن بودن اقدامات و آگاهی مستمر شهروندان از روندهای موجود (S5)، انتشار رسمی قراردادها، مناقصه، بودجه‌ها و حساب‌ها (S6)، اعلام عمومی طرح‌ها و برنامه توسعه شهری به شهروندان (S7)، دسترسی به هزینه‌های کارهای انجام شده و غیره (S8)	ثبات سیاسی و مبارزه با فساد
۰/۸۰۳	طرح ایستگاه‌های آموزش شهروندی (K1)، اطلاع از آخرین دستاوردهای تحقیقی و معرفی نوآوری‌ها (K2)، خصوصی سازی ارائه خدمات شهری به شهروندان (K3)، مدت زمان اجرای طرح‌ها (K4)، تامین نیاز خدماتی شهروندان (K5)	کارایی و اثربخشی
۰/۸۷۵	میزان مسئولیت‌پذیری به استراتژی‌های شهرداری در راستای افزایش مشارکت (M1)، همکاری با جوانان در شکل‌گیری تشکلهای مردمی غیردولتی (M2)، آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی در راستای مشارکت (M3)، جلب مشارکت مردم از طریق تشکیل و فعالیت شوراهای محلی مناطق (M4)، هم اندیشی‌های در تصمیم‌گیری‌های محله‌ای (M5)، مشارکت در سرمایه‌گذاری اقتصادی محله و غیره (M6)	مشارکت
۰/۸۲۰	احساس مسئولیت جهت رونق فعالیت‌های تجاری (Ms 1)، احساس مسئولیت جهت، رونق انجمن‌ها و صندوق‌های قرض الحسنه (Ms2)، اعتراف به خطا و اشتباه مدیریتی (Ms3)، احساس مسئولیت جهت تمیزی محیط (Ms4)	مسئولیت پذیری
۰/۸۹۲	نگرش و باور به کارگروهی و جمعی (A1)، میزان رابطه بین مسئولان و مدیران محله با مردم (A2)، نحوه میزان رابطه و تعامل بین سه نهاد دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی (A3)، توافق جمعی در خصوص مشکلات مهم محلات (A4)	اجتماع محوری

برگرفته از: یافته‌های تحقیق

قلمرو جغرافیایی (محدوده مورد مطالعه)

بابل معروف به شهر بهارنارنج یکی از شهرهای استان مازندران و مرکز شهرستان بابل است که به دو منطقه شهری تقسیم می‌شود. بابل یکی از شهرهای مهم شمال کشور در زمینه پزشکی، کشاورزی، دانشگاهی، سیاسی، فرهنگی و تجاری می‌باشد. در گذشته به دلیل تجارت و عبور و مرور تاجران و بازرگانان در این شهر، آن را بارفروش می‌خواندند. شهرستان بابل دارای ۷ بخش، ۲۲ نقطه شهری و ۲۹ دهستان بوده است. بر اساس آمارنامه استان مازندران شهرستان بابل دارای ۷ بخش، شامل بخش مرکزی، بابل‌کنار، لاله‌آباد، بندپی شرقی، بندپی غربی، گتاب و امیرکلا می‌باشد (سالنامه آماری، ۱۳۹۰).

شکل ۴. موقعیت جغرافیایی شهر بابل در منطقه (منبع: نگارندگان)

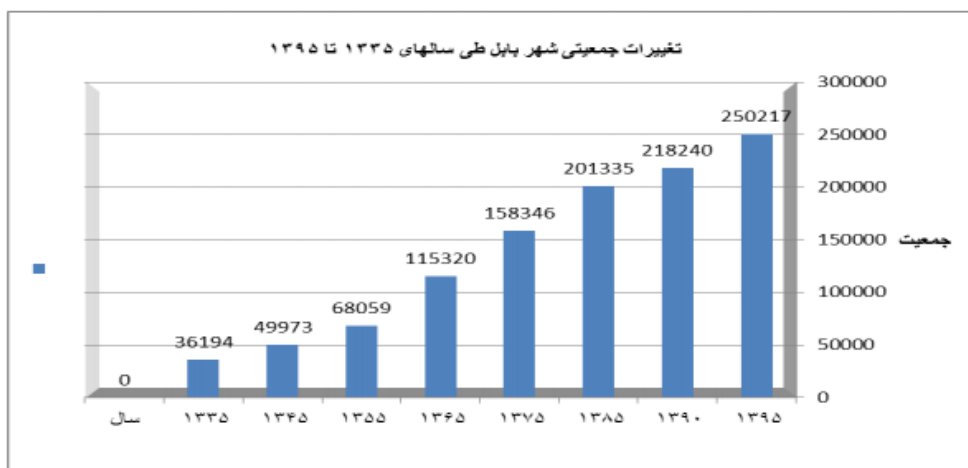
Figure 4. Geographical location of Babol city in the region (Source: Authors)

جدول ۲. تغییرات جمعیتی شهر بابل طی سال های ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۵

Table 2. Population changes of Babol city during the years 1956 to 2016

سال	۱۳۳۵	۱۳۴۵	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵
جمعیت شهر	۳۶۱۹۴	۴۹۸۵۵	۶۸۰۵۹	۱۱۵۳۲۰	۱۵۸۳۴۶	۲۰۱۳۳۵	۲۱۸۲۴۵	۲۵۰۲۱۷
زنان	۱۷۲۲۴	۲۴۵۲۵	۳۳۹۵۰	۵۷۳۸۸	۷۸۶۴۳	۱۰۰۶۳۴	۱۰۹۲۰۴	۱۲۵۳۵۴
مردان	۱۸۹۷۰	۲۵۳۳۰	۳۴۱۰۹	۵۷۹۳۲	۷۹۷۰۳	۱۰۰۷۰۱	۱۰۹۰۴۱	۱۲۴۸۶۳
رشد سالانه جمعیت	۳/۲۸	۳/۱۴	۵/۴۱	۳/۱۷	۲/۲۶	۱/۳۷	۱/۹	۱/۰۸

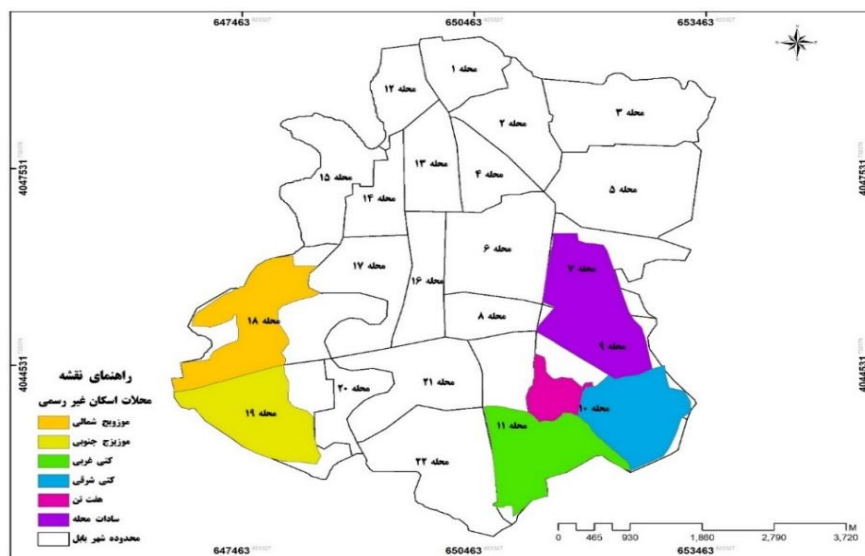
منبع: سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال های ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۵

شکل ۵. نمودار تغییرات جمعیتی شهر بابل طی سال های ۱۳۳۵-۱۳۹۵ (برگرفته از: یافته های تحقیق)

Figure 5. Chart of population changes of Babol city during the years 1956–2016 (Source: Research findings)

در تصمیمات جدید کالبدی شهر مصوب وزارت کشور مورخ (۱۳۹۸/۸/۱۱) شهر به دو منطقه و هر منطقه به یازده محله که در مجموع بیست و دو محله می باشد، تقسیم شده است. بابل دارای ۴ محله اسکان غیررسمی بدین شرح می باشد: سادات محله، کتی شرقی و غربی، هفت تن، موزیرج.

شکل ۶. موقعیت محلات شهر بابل (منبع: نگارندگان)

Figure 6. Location of neighborhoods in Babol city

یافته‌ها و بحث

در این پژوهش بر روی ۷ شاخص حکمروایی تأکید شده است. این هفت شاخص عبارتند از: مشارکت، کارایی و اثربخشی، ثبات سیاسی و مبارزه با فساد، مسئولیت‌پذیری، قانونمندی، اجتماع‌محوری و عدالت اجتماعی. دلیل اصلی انتخاب این شاخص‌ها این بوده است که اولاً این شاخص‌ها از مهم‌ترین آنها هستند و در بیشتر تحقیقات تأکید شده‌اند. دوماً بررسی وضعیت مدیریت شهر بابل بر اساس همین ۷ شاخص نیز با توجه به محدودیت‌های تحقیق کفایت می‌کند.

جدول ۳. ویژگی‌های فردی پاسخگویان در پژوهش

Table 3. Individual characteristics of the respondents in the research

درصد	فراوانی	نماگر	
۶۶/۷	۴۶	بین ۲۰ تا ۳۰ سال	گروه سنی
۲۶/۶	۲۰	بین ۳۱ تا ۴۰ سال	
۶/۷	۶	بین ۴۱ تا ۵۰ سال	
۶۰	۴۴	مرد	جنسیت
۴۰	۲۷	زن	
۶۶/۷	۴۸	دکتری	سطح تحصیلات
۲۶/۷	۲۰	فوق لیسانس	
۶/۷	۵	لیسانس	

برگرفته از: یافته‌های تحقیق

ویژگی‌های فردی پاسخ‌دهندگان در پرسشنامه در جدول شماره ۳ نشان داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در نهایت ۷۹ نفر در پرسشنامه وب-محور مشارکت کردند و بیشترین جامعه آماری مربوط به مردان با ۶۰ درصد می‌باشد. از نظر شاخص سنی، گروه‌های سنی ۲۵-۳۵ سال بالاترین تعداد مشارکت‌کننده را داشته است. با توجه به این موضوع که جامعه آماری این پژوهش را متخصصان دانشگاهی تشکیل می‌دهند، لذا اغلب پاسخ‌دهندگان، متخصصان دانشگاهی بوده‌اند، همچنین بیشترین فراوانی مربوط به دانشجویان دوره دکتری و کارشناسی ارشد می‌باشد.

برای بررسی بعد مشارکت در حکمروایی مطلوب شهر در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل از ۶ گویه مشارکت استفاده شده است. از میان گویه‌های مورد بررسی، گویه جلب مشارکت مردم از طریق تشکیل و فعالیت شوراهای محلی مناطق (M4) با میانگین ۳/۷۷ و گویه میزان مسئولیت‌پذیری به استراتژی‌های شهرداری در راستای افزایش مشارکت (M1) با میانگین (۳/۸۸) از وضعیت مطلوبی برخوردار است. گویه جلب مشارکت مردم از طریق تشکیل و فعالیت شوراهای محلی مناطق، به معنای این است که با تشکیل و فعالیت شوراهای محلی در مناطق مختلف، می‌توان مشارکت مردم در حکمروایی و مدیریت شهری را جلب کرد. این شوراهای می‌توانند به عنوان یک نهاد محلی و قابل دسترس برای مردم، در جمع‌آوری نظرات و پیشنهادات مردم درباره مسائل مختلف شهری و همچنین در تصمیم‌گیری‌های مربوط به مدیریت شهری و حکمروایی، نقش مهمی داشته باشند. به طور کلی، با توجه به اینکه مشارکت مردم در حکمروایی موثر و مطلوب است، تشکیل و فعالیت شوراهای محلی می‌تواند به عنوان یک راهکار موثر برای جلب مشارکت مردم در حکمروایی و مدیریت شهری مورد استفاده قرار گیرد، و گویه میزان مسئولیت‌پذیری به استراتژی‌های شهرداری در راستای افزایش مشارکت، به معنای این است که شهرداری با برنامه‌ریزی و اجرای استراتژی‌هایی که برای افزایش مشارکت مردم در حکمروایی و مدیریت شهری تدوین شده‌اند، میزان مسئولیت‌پذیری خود را در این زمینه نشان می‌دهد. این استراتژی‌ها می‌توانند شامل اقداماتی مانند برگزاری جلسات اطلاع‌رسانی، تشویق مردم به شرکت در تصمیم‌گیری‌های شهری، استفاده از فناوری‌های ارتباطی برای جمع‌آوری نظرات و پیشنهادات مردم و غیره باشند. با اینکه مسئولیت‌پذیری شهرداری در این زمینه می‌تواند به صورت مختلف ارزیابی شود، اما با توجه به میزان میانگین بالای گویه مورد بررسی، می‌توان نتیجه گرفت که شهرداری در راستای افزایش مشارکت مردم در حکمروایی و مدیریت شهری، با میزان مسئولیت‌پذیری مطلوبی روبرو است.

لازم به ذکر است همه گویه‌های استفاده شده از سطح معنی داری برخوردار بوده و می‌توان به کل جامعه تعمیم داد (جدول ۴).

جدول ۴. آزمون T تک نمونه‌ای جهت سنجش ابعاد مشارکت در حکمروایی مطلوب محلات اسکان غیررسمی شهر بابل

Table 4. One-sample T-test for measuring the dimensions of participation in good governance in the informal settlements of Babol city

مشارکت	میانگین	آماره تی	سطح معناداری	تفاوت با حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵٪	کران بالا	کران پایین
M1	۳/۸۸۵۵	-۱۰/۳۵۹	...	-۰/۸۱۴۵۰	-۰/۹۷۰۱	-۰/۶۵۹۰	
M2	۳/۴۱۲۲	-۱۶/۵۰۰	...	-۱/۲۸۷۷۹	-۱/۴۴۲۲	-۱,۱۳۳۴	
M3	۳/۰۳۰۵	-۲۰/۹۷۶	...	-۱/۶۶۹۴۷	-۱/۸۲۶۹	-۱,۵۱۲۰	
M4	۳/۷۷۸۶	-۱۳/۲۳۱	...	-۰/۹۲۱۳۷	-۱/۰۵۹۱	-۰/۷۸۳۶	
M5	۳/۴۸۰۹	-۱۴/۴۸۰	...	-۱/۲۱۹۰۸	-۱/۳۵۸۶	-۱,۰۵۲۵	
M6	۳/۳۴۳۵	-۱۷/۰۷۰	...	-۱/۳۵۶۴۹	-۱/۵۱۳۷	-۱,۱۹۹۳	

برگرفته از: یافته‌های تحقیق

در بررسی بعد کارایی و اثربخشی در حکمروایی مطلوب در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل، از پنج گویه کارایی و اثربخشی استفاده شده است. بر اساس نتایج بدست آمده، گویه اطلاع از آخرین دستاوردهای تحقیقی و معرفی نوآوری‌ها (K2) با میانگین (۳/۵۸) و گویه مدت زمان اجرای طرح‌ها (K4) با میانگین (۳/۵۷) از وضعیت مطلوبی برخوردار بوده و دارای سطح معناداری می‌باشند. گویه اطلاع از آخرین دستاوردهای تحقیقی و معرفی نوآوری‌ها از گویه‌های مهمی است که در بررسی بعد کارایی و اثربخشی مورد استفاده قرار می‌گیرد. با داشتن اطلاعات به‌روز درباره دستاوردهای تحقیقی و نوآوری‌های موجود در زمینه‌های مختلف، می‌توان بهبود و ارتقای کیفیت و کارایی در انجام پروژه‌ها و برنامه‌های مختلف را تضمین کرد و گویه بررسی مدت زمان اجرای طرح‌ها به عنوان یکی از گویه‌های بررسی بعد کارایی و اثربخشی، می‌تواند به بهبود عملکرد و ارتقای کیفیت طرح‌ها و برنامه‌های مختلف کمک کند. با توجه به اینکه همه گویه‌های استفاده شده از سطح معناداری برخوردار بودند، می‌توان به کل جامعه تعمیم داد که نتایج بدست آمده از بررسی بعد کارایی و اثربخشی معتبر و قابل اعتماد هستند. به طور کلی، این نتایج نشان می‌دهد که اطلاع از آخرین دستاوردهای تحقیقی و معرفی نوآوری‌ها (K2) و مدت زمان اجرای طرح‌ها (K4)، به عنوان دو گویه مهم در بررسی بعد کارایی و اثربخشی در حکمروایی مطلوب شهر بابل، در وضعیت مطلوبی قرار دارند. این نتایج می‌توانند به شهرداران و مسئولان شهری در ارتقای کیفیت حکمروایی و بهبود شرایط شهر بابل کمک کنند.

جدول ۵. آزمون T تک نمونه‌ای جهت سنجش ابعاد کارایی و اثربخشی در حکمروایی مطلوب محلات اسکان غیررسمی شهر بابل
Table 5. One-sample T-test for measuring the dimensions of efficiency and effectiveness in good governance in the informal settlements of Babol city

کارایی و اثربخشی	میانگین	آماره تی	سطح معناداری	تفاوت با حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵٪	کران بالا	کران پایین
K1	۳/۲۸۲۴	-۲۰/۱۱۸	...	-۱/۴۱۷۵۶	-۱/۵۵۷۰	-۱/۲۷۸۲	
K2	۳/۵۸۰۲	-۱۴/۳۳۶	...	-۱/۱۱۹۸۵	-۱/۲۷۴۴	-۰/۹۶۵۳	
K3	۳/۳۲۸۲	-۱۶/۴۱۸	...	-۱/۳۷۱۷۶	-۱/۵۳۷۱	-۱/۲۰۶۵	
K4	۳/۵۷۲۵	-۱۳/۶۵۸	...	-۱/۱۲۷۴۸	-۱/۲۹۰۸	-۰/۹۶۴۲	
K5	۳/۵۱۱۵	-۱۲/۳۱۱	...	-۱/۱۸۸۵۵	-۱/۳۷۹۶	-۰/۹۹۷۵	

برگرفته از: یافته‌های تحقیق

با توجه به نتایج بررسی، به نظر می‌رسد که حکمروایی مطلوب در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل، از نظر ثبات سیاسی و مبارزه با فساد از وضعیت قابل قبولی برخوردار است. در این بررسی از ۸ گویه ثبات سیاسی و مبارزه با فساد استفاده شده است و بر اساس میانگین این گویه‌ها، دسترسی به هزینه‌های کارهای انجام شده و غیره (S8) با میانگین ۳/۵۸ و اعلام عمومی طرح‌ها و برنامه توسعه شهری (S7) با میانگین ۳/۴۷، از وضعیت مطلوبی برخوردارند. همچنین، گویه افشای درآمد/ دارایی مقامات محلی و

بستگان آن‌ها قبل از تصدی شغل (S1) با میانگین ۲/۹۱ نشان دهنده این است که در این حوزه نیاز به تلاش بیشتری برای ارتقای وضعیت وجود دارد. با این حال، نتایج به دست آمده نشان می‌دهند که تمامی گویه‌های ثبات سیاسی و مبارزه با فساد در حکمروایی مطلوب در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل دارای سطح معنی‌داری هستند و می‌توان این نتایج را به کل جامعه تعمیم داد (جدول ۶).

جدول ۶. آزمون T تک نمونه‌ای جهت سنجش ثبات سیاسی و مبارزه با فساد در حکمروایی مطلوب محلات اسکان غیررسمی شهر بابل

Table 6. One-sample T-test for measuring political stability and anti-corruption in good governance in the informal settlements of Babol city

ثبات سیاسی و مبارزه با فساد	میانگین	آماره تی	سطح معناداری	تفاوت با حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵٪	کران بالا	کران پایین
S1	۲/۹۱۶۰	-۲۲/۱۹۰	/۰۰۰	-۱/۷۸۳۹۷	-۱/۹۴۳۰	-۱/۶۲۴۹	
S2	۳/۲۹۷۷	-۱۶/۳۴۲	/۰۰۰	-۱/۴۰۲۲۹	-۱/۵۷۲۰	-۱/۲۳۲۵	
S3	۳/۰۶۸۷	-۲۳/۷۴۴	/۰۰۰	-۱/۶۳۱۳۰	-۱/۷۶۷۲	-۱/۴۹۵۴	
S4	۳/۱۶۰۳	-۲۱/۹۷۱	/۰۰۰	-۱/۵۳۹۶۹	-۱/۶۷۸۳	-۱/۴۰۱۱	
S5	۳/۳۲۸۲	-۲۲/۹۴۲	/۰۰۰	-۱/۳۷۱۷۶	-۱/۴۹۰۰	-۱/۲۵۳۵	
S6	۳/۳۵۱۱	-۱۶/۴۹۷	/۰۰۰	-۱/۳۴۸۸۵	-۱/۵۱۰۶	-۱/۱۸۷۱	
S7	۳/۴۷۳۳	-۱۳/۵۹۵	/۰۰۰	-۱/۲۲۶۷۲	-۱/۴۰۵۲	-۱/۰۴۸۲	
S8	۳/۵۸۰۲	-۱۴/۷۶۹	/۰۰۰	-۱/۱۱۹۸۵	-۱/۲۶۹۹	-۰/۹۶۹۸	

برگرفته از: یافته‌های تحقیق

برای ارزیابی قانونمندی در حکمروایی مطلوب در محلات اسکان غیررسمی شهر، شش گویه قانونمندی مورد استفاده قرار گرفته است. از میان این شش گویه، هر شش گویه نتایج مثبت و مطلوبی دارند، گویه میزان آگاهی شهروندان از قوانین و مقررات توسعه شهری برای رعایت آنها (G1) و قوانین انتخاب شده متناسب با نوع خدمات و امکانات (G6) از وضعیت مطلوبتری برخوردار است. نتیجه‌گیری مبتنی بر آن است که میانگین نمره برای گویه میزان آگاهی شهروندان از قوانین و مقررات توسعه شهری برای رعایت آنها (G1) برابر با ۳/۶۵ و میانگین نمره برای قوانین انتخاب شده متناسب با نوع خدمات و امکانات (G6) برابر با ۳/۶۳ است. نکته‌ی حائز اهمیت این که، میزان آگاهی می‌تواند بر اساس فرهنگ و آموزش شهروندان، روش‌های اطلاع‌رسانی، مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌گیری و سایر عوامل متغیر، در توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی در شهر بابل متفاوت باشد. مثلاً، شهروندانی که به دلیل تحصیلات بالاتر، دسترسی به منابع آموزشی مناسب‌تر و مشارکت در فرایند تصمیم‌گیری شهری بیشتری دارند، معمولاً با سطح بالایی از آگاهی در این زمینه مواجه می‌شوند. همچنین، سیاست‌هایی که برای افزایش آگاهی شهروندان از قوانین و مقررات توسعه شهری به کار گرفته می‌شوند، می‌توانند تأثیرگذار باشند. به طور کلی، میزان آگاهی شهروندان از قوانین و مقررات توسعه شهری برای رعایت آنها، و در ارتقای حکمروایی شهری و توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی در شهر بابل می‌تواند نقش مهمی ایفا می‌کند. همچنین، بر اساس نتایج، این نتایج دارای سطح معناداری هستند (جدول ۷).

جدول ۷. آزمون T تک نمونه‌ای جهت سنجش قانونمندی در حکمروایی مطلوب محلات اسکان غیررسمی شهر بابل

Table 7. One-sample T-test for measuring legality in good governance in the informal settlements of Babol city

قانونمندی	میانگین	آماره تی	سطح معناداری	تفاوت با حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵٪	کران بالا	کران پایین
G1	۳/۶۵۶۵	-۱۲/۸۹۴	/۰۰۰	-۱/۰۴۳۵۱	-۱/۲۰۳۶	-۰/۸۸۳۴	
G2	۳/۲۳۶۶	-۱۸/۰۷۲	/۰۰۰	-۱/۴۶۳۳۶	-۱/۶۲۳۶	-۱/۳۰۳۲	
G3	۳/۳۳۵۹	-۱۴/۶۷۲	/۰۰۰	-۱/۳۶۴۱۲	-۱/۵۴۸۱	-۱/۱۸۰۲	
G4	۳/۲۵۱۹	-۱۷/۹۶۲	/۰۰۰	-۱/۴۴۸۰۹	-۱/۶۰۷۶	-۱/۲۸۸۶	
G5	۳/۴۶۵۶	-۱۷/۵۱۳	/۰۰۰	-۱/۲۳۴۳۵	-۱/۳۷۳۸	-۱/۰۹۴۹	

G6 ۳/۶۳۳۶ -۱۲/۳۷۸ /۰۰۰ -۱/۰۶۶۴۱ -۱/۲۳۶۹ -۰/۸۹۶۰

برگرفته از: یافته‌های تحقیق

در حکمروایی مطلوب در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل، ۵ گویه عدالت اجتماعی برای بررسی بعد عدالت اجتماعی در محلات اسکان غیررسمی شهر استفاده شده است. با توجه به اطلاعات ارائه شده، میانگین گویه E3 به عنوان گویه عدالت در ضوابط منطقه بندی و مقررات شهرسازی با ۳/۷۱ میانگین بالاتری نسبت به سایر گویه‌ها دارد.

جدول ۸. آزمون T تک نمونه‌ای جهت سنجش عدالت اجتماعی در حکمروایی مطلوب محلات اسکان غیررسمی شهر بابل
Table 8. One-sample T-test for measuring social justice in good governance in the informal settlements of Babol city

عدالت اجتماعی	میانگین	آماره تی	سطح معناداری	تفاوت با حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵٪
					کران بالا / کران پایین
E1	۳/۵۷۲۵	-۱۲/۹۰۲	/۰۰۰	-۱/۱۲۷۴۸	-۱/۳۰۰۴ / -۰/۹۵۴۶
E2	۳/۴۳۵۱	-۱۵/۱۸۳	/۰۰۰	-۱/۲۶۴۸۹	-۱/۱۰۰۱ / -۰/۴۲۹۷
E3	۳/۷۱۷۶	-۱۲/۱۹۴	/۰۰۰	-۰/۹۸۲۴۴	-۱/۱۴۱۸ / -۰/۸۲۳۰
E4	۳/۶۴۱۲	-۱۲/۲۰۶	/۰۰۰	-۱/۰۵۸۷۸	-۱/۲۳۰۴ / -۰/۸۸۷۲
E5	۳/۵۸۰۲	-۱۳/۲۳۶	/۰۰۰	-۱/۱۱۹۸۵	-۱/۲۸۷۲ / -۰/۹۵۲۵

برگرفته از: یافته‌های تحقیق

این نشان می‌دهد که ضوابط منطقه بندی و مقررات شهرسازی در شهر بابل در کنترل و مدیریت اسکان غیررسمی مؤثر و کارآمد بوده و به حفظ عدالت در توزیع و دسترسی به منابع و خدمات شهری کمک کرده است. از سوی دیگر، میانگین گویه E5 که به عنوان وجود منشور شهروندی (حق دسترسی به خدمات اولیه) در نظر گرفته شده است، با ۳/۵۸ میانگین پایین‌تری نسبت به گویه E3 دارد. این نشان می‌دهد که حق دسترسی به خدمات اولیه در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل هنوز به طور کامل محقق نشده است و اقدامات بیشتری برای حفظ عدالت در این زمینه لازم است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل، ضوابط منطقه بندی و مقررات شهرسازی برای کنترل و مدیریت اسکان غیررسمی به خوبی عمل می‌کنند، اما هنوز نیاز به توسعه و بهبود سیاست‌های دسترسی به خدمات اولیه وجود دارد. این نتایج می‌توانند به کل جامعه شهری شهر بابل تعمیم داده شوند (جدول ۸).

با توجه به نتایج به دست آمده، می‌توان نتیجه گرفت که مسئولیت‌پذیری در حکمروایی مطلوب در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل به طور کلی بسیار حائز اهمیت است و همه گویه‌های مورد بررسی به عنوان شاخص‌هایی مفید واقع شده‌اند. با این حال، در میان گویه‌های مورد بررسی، احساس مسئولیت جهت رونق انجمن‌ها و صندوق‌های قرض الحسنه (Ms2) به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌ها برای مسئولیت‌پذیری در نظر گرفته شده است و به دلیل داشتن میانگین بالاتر، می‌توان آن را به عنوان یکی از موارد بهتر در حکمروایی مطلوب محلات اسکان غیررسمی شهر بابل در نظر گرفت. همچنین، اعتراف به خطا و اشتباه مدیریتی (Ms3) نیز با وجود داشتن میانگین پایین‌تر، با توجه به اهمیت آن در بهبود کیفیت مدیریت و جلوگیری از خطاهای آتی، می‌توان آن را نیز به عنوان یکی از موارد مهم مسئولیت‌پذیری در نظر گرفت. با توجه به این نتایج، می‌توان نتایج به دست آمده را به کل جامعه تعمیم داد و با تمرکز بر افزایش احساس مسئولیت جهت رونق انجمن‌ها و صندوق‌های قرض الحسنه و اعتراف به خطا و اشتباه مدیریتی، مسئولیت‌پذیری را افزایش داد (جدول ۹).

جدول ۹. آزمون T تک نمونه‌ای جهت سنجش مسئولیت‌پذیری در حکمروایی مطلوب محلات اسکان غیررسمی شهر بابل
Table 9. One-sample T-test for measuring accountability in good governance in the informal settlements of Babol city

مسئولیت پذیری	میانگین	آماره تی	سطح معناداری	تفاوت با حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵٪
					کران بالا / کران پایین
E1	۳/۲۶۷۲	-۱۸/۷۳۱	/۰۰۰	-۱/۴۳۳۸۲	-۱/۵۸۴۲ / -۱/۲۸۱۵

E2	۳/۶۰۳۱	-۱۶/۹۴۶	/۰۰۰	-۱/۰۹۶۹۵	-۱/۲۲۵۰	-۰/۹۶۸۹
E3	۳/۳۸۹۳	-۱۶/۳۷۲	/۰۰۰	-۱/۳۱۰۶۹	-۱/۴۶۹۱	-۱/۱۵۲۳
E4	۳/۳۷۴۸	-۱۹/۳۷۹	/۰۰۰	-۱/۴۲۵۱۹	-۱/۵۷۰۷	-۱/۲۷۹۷

برگرفته از: یافته‌های تحقیق

برای بررسی بعد اجتماعی محوری در حکمروایی مطلوب شهر در محلات اسکان غیر رسمی شهر بابل از ۴ گویه اجتماع محوری استفاده شده است. از میان گویه‌های مورد بررسی، گویه میزان رابطه بین مسئولان و مدیران محله با ساکنان اسکان غیررسمی در شهر بابل است. این گویه با میانگین ۳/۷۶ به عنوان یکی از گویه‌های مورد بررسی در مطالعه از وضعیت مطلوبی برخوردار است، که نشان می‌دهد که در حکمروایی مطلوب در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل، میزان تعامل و ارتباط مسئولان و مدیران محله با ساکنان، به یک سطح مناسبی است. و گویه نحوه میزان رابطه و تعامل بین سه نهاد دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی، به معنای بررسی وضعیت رابطه و تعامل بین دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی در اسکان غیررسمی شهر بابل است. این گویه با میانگین ۳/۵۲ از وضعیت مطلوبی بعد از گویه میزان رابطه بین مسئولان و مدیران محله با مردم برخوردار است، که نشان می‌دهد که در حکمروایی مطلوب در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل، نحوه تعامل و رابطه بین دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی در سطح مطلوبی است. این نتیجه مهم است، زیرا نشان می‌دهد که تعامل و همکاری بین سه نهاد مختلف دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی در رسیدن به حکمروایی مطلوب در اسکان غیررسمی شهر بابل، بسیار مؤثر است. با این حال، برای حفظ و بهبود این وضعیت، نیاز به توجه به دیگر جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی این نواحی نیز وجود دارد، زیرا تعامل و همکاری بین سه نهاد، تنها یکی از عوامل مؤثر در ایجاد حکمروایی مطلوب است (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. آزمون T تک نمونه‌ای جهت سنجش اجتماع محوری در حکمروایی مطلوب محلات اسکان غیررسمی شهر بابل
Table 10. One-sample T-test for measuring community-orientation in good governance in the informal settlements of Babol city

اجتماع محوری	میانگین	آماره تی	سطح معناداری	تفاوت با حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵٪	کران بالا	کران پایین
A1	۳/۴۵۰۴	-۱۷/۱۴۹	/۰۰۰	-۱/۲۴۹۶۲	-۱/۳۹۳۸	-۱/۱۰۵۵	-۱/۳۹۳۸
A2	۳/۷۶۳۴	-۱۲/۹۰۸	/۰۰۰	-۰/۹۳۶۶۴	-۱/۰۸۰۲	-۰/۷۹۳۱	-۱/۰۸۰۲
A3	۳/۵۲۶۷	-۱۴/۱۷۶	/۰۰۰	-۱/۱۷۳۲۸	-۱/۳۳۷	-۱/۰۰۹۵	-۱/۳۳۷
A4	۳/۳۶۶۴	-۱۴/۵۸۳	/۰۰۰	-۱/۳۳۳۵۹	-۱/۵۱۴۵	-۱/۱۵۲۷	-۱/۵۱۴۵

برگرفته از: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری

بررسی مدیریت شهری امروزه از موضوعات مهم در راستای توسعه پایدار شهر است. در این زمینه بر الگوها و رویکردهای مختلفی تأکید شده است که رویکرد حکمروایی خوب شهری از مهمترین این رویکردها است. استفاده از شاخص‌ها و چارچوب نظامند این رویکر می‌تواند به توسعه شهری هر مکانی کمک کند. بر همین اساس بررسی هر شهر براساس اینکه شاخص‌های حکمروایی در چه وضعیتی قرار دارند می‌تواند به توسعه شهر و برنامه‌ریزی برای رشد و بهبود جایگاه این شاخص‌ها کم کند. هدف تحقیق حاضر نیز بررسی وضعیت حکمروایی خوب شهری در محلات اسکان غیررسمی در شهر بابل است. بررسی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در شهر بابل نشان می‌دهد که گویه جلب مشارکت مردم از طریق تشکیل و فعالیت شوراهای محلی مناطق و گویه میزان مسئولیت‌پذیری به استراتژی‌های شهرداری در راستای افزایش مشارکت، از وضعیت مطلوبی برخوردار هستند. همچنین، گویه اطلاع از آخرین دستاوردهای تحقیقی و معرفی نوآوری‌ها و گویه مدت زمان اجرای طرح‌ها نیز از وضعیت مطلوبی برخوردار هستند. با توجه به این نتایج، تشکیل و فعالیت شوراهای محلی مناطق و استراتژی‌های شهرداری برای افزایش مشارکت، به عنوان راهکارهای مؤثری در جلب مشارکت مردم در حکمروایی و مدیریت شهری معرفی می‌شوند. همچنین، اطلاع از دستاوردهای

تحقیقی و نوآوری‌ها و بررسی مدت زمان اجرای طرح‌ها نیز می‌توانند به بهبود کارایی و اثربخشی در حکمروایی مطلوب شهر کمک کنند. در خصوص ثبات سیاسی و مبارزه با فساد، از گویه‌هایی مانند دسترسی به هزینه‌های کارهای انجام شده و اعلام عمومی طرح‌ها و برنامه توسعه شهری استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که این گویه‌ها در وضعیت مطلوبی قرار دارند. درباره گویه‌های قانونمندی نیز، شش گویه مورد استفاده قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که همه این گویه‌ها نتایج مثبت و مطلوبی دارند. به عنوان مثال، میانگین نمره برای گویه میزان آگاهی شهروندان از قوانین و مقررات توسعه شهری برای رعایت آنها و قوانین انتخاب شده متناسب با نوع خدمات و امکانات نشان می‌دهد که در این زمینه وضعیت مطلوبی وجود دارد. با این حال، درباره گویه افشای درآمد/ دارایی مقامات محلی و بستگان آنها قبل از تصدی شغل، نتایج نشان می‌دهد که نیاز به تلاش بیشتری برای ارتقای وضعیت وجود دارد.

مطابق با نتایج بدست آمده، ضوابط منطقه‌بندی و مقررات شهرسازی در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل به خوبی عمل می‌کنند و به حفظ عدالت در توزیع و دسترسی به منابع و خدمات شهری کمک می‌کنند. اما در زمینه دسترسی به خدمات اولیه هنوز بهبودهایی لازم است. احساس مسئولیت در انجمن‌ها و صندوق‌های قرض الحسنه به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌ها برای مسئولیت‌پذیری محسوب می‌شود. همچنین، اعتراف به خطا و اشتباه مدیریتی نیز در بهبود کیفیت مدیریت تأثیرگذار است و در بررسی بعد اجتماع محوری در حکمروایی مطلوب شهر در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل، از ۴ گویه اجتماع محوری استفاده شده است. این گویه‌ها شامل میزان رابطه بین مسئولان و مدیران محله با مردم و نحوه میزان رابطه و تعامل بین سه نهاد دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی می‌باشند. نتایج نشان می‌دهد که در حکمروایی مطلوب شهری در اسکان غیررسمی شهر بابل، میزان تعامل و ارتباط مسئولان و مدیران محله با ساکنان به سطح مناسبی رسیده است. همچنین، رابطه و تعامل بین دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی نیز در سطح مطلوبی در این محلات است. این نتایج نشان می‌دهد که همکاری بین این سه نهاد برای حکمروایی مطلوب در اسکان غیررسمی شهر بابل بسیار مؤثر است. با این حال، برای حفظ و بهبود این وضعیت، نیاز به توجه به جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی این نواحی نیز وجود دارد. نتایج جدول‌ها نیز نشان می‌دهد که حکمروایی مطلوب در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل به خوبی ارزیابی شده است. بنابراین می‌توان بیان داشت که ابعاد حکمروایی مطلوب شهری در محلات اسکان غیررسمی در شهر بابل از وضعیت مطلوبی برخوردار است چرا که سطح معنی‌داری کمتر از 0.05 ($\text{Sig} = 0.000$) نشان دهنده معنی‌داری آزمون می‌باشد و اختلاف معنی‌داری بین سطح میانگین بدست آمده با سطح متوسط مورد نظر وجود دارد و علاوه بر مثبت بودن اختلاف از میانگین (0.27645)، نتیجه می‌گیریم گرایش به سمت موافقت در سوالات مرتبط وجود دارد. به عبارتی دیگر شهروندان محلات سکونتگاه‌های غیررسمی، حکمروایی این محلات را در حد مطلوبی ارزیابی کردند.

با توجه به اینکه مطالعات صورت گرفته درخصوص موضوع این پژوهش بسیار محدود بوده اما می‌توان با مقایسه نتایج این پژوهش با پژوهشی که در سال ۱۴۰۱ در کلانشهر تبریز توسط نوین و همکاران صورت گرفت بیان داشت که در سکونتگاه‌های غیررسمی شهر بابل، شاخص‌های حکمروایی وضعیت مطلوبی دارند البته با وجود توزیع مناسب منابع و خدمات شهری همچنان دسترسی به خدمات اولیه نیاز به توجه بیشتری دارد، در سکونتگاه‌های غیررسمی کلانشهر تبریز تمامی شاخص‌ها اعم از اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی و .. نسبت به بافت اصلی شهر در سطح پایین‌تری قرار دارد و نیاز به توجه جدی به وجوه مختلف کاستی‌ها و کمبودها و تدوین یک برنامه اجرایی به منظور رفع این مشکلات احساس می‌گردد. آنچه شاید می‌بایست در این کلانشهر مورد توجه قرار گیرد رابطه میان مسئولان و مدیران محله با مردم و تعامل بین سه بخش دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی است که شهر بابل در این خصوص توانسته عملکرد نسبتاً مطلوبی داشته باشد.

پیشنهادهای کاربردی منطبق با نظریه راهبرد مهندسی جغرافیایی فضا

در چارچوب راهبرد مهندسی جغرافیایی فضا، پیشنهادهای کاربردی برای بهبود وضعیت حکمروایی مطلوب شهری در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل به شرح زیر است:

- پهنه‌بندی فضایی-کارکردی محلات اسکان غیررسمی بر اساس سطح برخورداری از شاخص‌های حکمروایی مطلوب: تفکیک

عرصه‌های اسکان غیررسمی به پهنه‌های مطلوب، نیمه‌مطلوب و نامطلوب با استفاده از تحلیل فضایی و سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) بر اساس هفت شاخص حکمروایی (مشارکت، کارایی و اثربخشی، ثبات سیاسی و مبارزه با فساد، مسئولیت‌پذیری، قانونمندی، اجتماع‌محوری و عدالت اجتماعی)، و تعیین پهنه‌های اولویت‌دار برای مداخله و توانمندسازی با تأکید بر محلاتی که شاخص‌های دسترسی به خدمات اولیه و افزایش درآمد/دارایی مقامات محلی در آنها پایین‌تر از حد مطلوب است.

-طراحی شبکه مسیرهای دسترسی و کریدورهای تعاملات نهادی-اجتماعی: ایجاد کریدورهای ارتباطی و تعاملاتی بین نهادهای سه‌گانه (دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی) با حداقل دخالت در ساختار کالبدی محلات (ایجاد سراهای محله، فضاهای اجتماعات مردمی، مسیرهای پیاده‌روی ایمن با مصالح بوم‌آورد) به منظور افزایش میزان رابطه بین مسئولان و مدیران محله با مردم و تقویت تعامل بین سه نهاد که از وضعیت مطلوبی برخوردار بوده‌اند.

-توسعه زیرساخت‌های اجتماع‌محور و بوم‌سازگار در محلات اسکان غیررسمی: استقرار مراکز خدماتی-اجتماعی (خانه‌های سلامت، مراکز آموزشی-فرهنگی، کارگاه‌های مهارت‌آموزی) مبتنی بر معماری هم‌ساز با اقلیم مازندران، با تأکید بر انرژی‌های تجدیدپذیر، مدیریت یکپارچه پسماند و پساب، و تجهیز به فضاهای مشارکتی برای برگزاری جلسات شوراهای محلی به منظور افزایش مشارکت شهروندی.

-ساماندهی فضایی-زمانی دسترسی به خدمات و امکانات شهری بر اساس ظرفیت تحمل اکولوژیک و کالبدی محلات: تعیین ظرفیت تحمل فضایی محلات اسکان غیررسمی بر اساس جمعیت، تراکم ساختمانی و زیرساخت‌های موجود، تدوین برنامه مدیریت یکپارچه توزیع خدمات (تعیین پهنه‌های نیازمند توسعه خدمات اولیه با تأکید بر شاخص حق دسترسی به خدمات اولیه با میانگین ۳/۵۸)، و تعیین پهنه‌های حفاظتی (مناطق آسیب‌پذیر زیست‌محیطی)، پهنه‌های توسعه خدمات (مناطق فاقد دسترسی به خدمات اولیه)، و پهنه‌های توانمندسازی مشارکتی (مناطق با پتانسیل بالای مشارکت مردمی) به منظور کاهش نابرابری فضایی در توزیع خدمات و افزایش عدالت اجتماعی در محلات اسکان غیررسمی شهر بابل.

References

- Piran, P. (2008). From Informal Settlement to Non-Housing; In Search at Solution. *HAFTSHAHR*, 2(23,24). URL: https://haftshahrjournal.udrc.ir/article_9570.html?lang=en
- Addink, H. (2019). Good Governance: Concept and Context. *Oxford University Press*. Doi: [10.1093/oso/9780198841159.001.0001](https://doi.org/10.1093/oso/9780198841159.001.0001)
- Acevedo-De-los-Rios, A., Jones-Perez, J., & Rondinel-Oviedo, D. R. (2025). Methodology for prioritizing sustainable urban regeneration interventions in informal settlements: case study in Lima. *Cities*, 157, 105550. Doi: [10.1016/j.cities.2024.105550](https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105550)
- Akbari, M., Bostan Ahmadi, V., Taleshi anbohi, M., Zargham-Fard, M. (2024), Analysis of factors affecting the livability of informal settlements, case study: Hakim Nezami neighborhood, Urmia. *Journal of Geographical Engineering of the Land*, 8(2), 22-48. (In Persian) Doi: [10.22034/jget.2024.172392](https://doi.org/10.22034/jget.2024.172392)
- Alizadeh, H., Nemati, M., RezaeiJafari, K. (2015). Analyzing the criteria of good urban governance using the fuzzy hierarchical analysis method. *Journal of Urban and Regional Studies and Research*, 6, 105-128. (In Persian) Doi: https://urs.ui.ac.ir/article_20118.html
- Babaei Elyasi, M., Pirian Kalat, O., Pilehvar, A.A., ZareYerji, M. (2022). Feasibility and empowerment of informal settlements based on subjective perception in Zorabad neighborhood of Shahr-lushan. *Development of peri-urban spaces*, 4(1), 67-86. (In Persian) Doi: [20.1001.1.26764164.1401.4.1.4.5](https://doi.org/10.1001.1.26764164.1401.4.1.4.5)
- Bayuma, T. B., & Abebe, B. G. (2024). An investigation of the factors underlying informal settlement growth: The case of Burayu City, Ethiopia. *Heliyon*, 10(21). Doi: [10.1016/j.heliyon.2024.e39443](https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e39443)
- Carlton, B. (2014). A Model for Municipal Institutional Capacity Analysis, FCM (Federation of Canadian Municipalities), Retrieved from. URL: <http://www.cardinalgroupp.ca/nua/aif/aif02.html>
- Atkinson, C. L. (2024). Informal settlements: A new understanding for governance and vulnerability study. *Urban science*, 8(4), 158. Doi: [10.3390/urbansci8040158](https://doi.org/10.3390/urbansci8040158)

- Cooray, A., Jha, C. K., & Sarangi, S. (2024). Good governance in troubled times: What we know and what experts say. *Economic Modelling*, 136, 106761. Doi: [10.1016/j.econmod.2024.106761](https://doi.org/10.1016/j.econmod.2024.106761)
- Eyvazlu, D., & razavian, M. (2018). Metropolises Urban Management Assessment Based on Urban Good Governance Indexes; Case Study: Tehran Metropolis. *Geography and Development*, 16(52), 175-192. (In Persian) Doi: [10.22111/gdij.2018.4003](https://doi.org/10.22111/gdij.2018.4003)
- Gollagari, R., Beyene, B. B., & Mishra, S. S. (2022). Ethical leadership, good governance and employee commitment: Testing a moderated mediation model in public universities of Ethiopia. *Journal of Public Affairs*, 22, e2742. Doi: [10.1002/pa.2742](https://doi.org/10.1002/pa.2742)
- Hasan, M. A., Voumik, L. C., Mozumder, A. I., Esquivias, M. A., Verteramo-Chiu, L., & Das, M. K. (2025). Role of governance index, democracy, industrialization, and urbanization on environmental sustainability of BRICS countries: A novel PMG-ARDL approach. *Social Sciences & Humanities Open*, 11, 101242. Doi: [10.1016/j.ssaho.2024.101242](https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2024.101242)
- Hashemi, M., Hosseinpour, A., Rafiian, M. (2011), Urban Management Policies in Different Countries: A Strategic-Metaanalytical Approach. Urban Integration. Helleh Publishing, Tahan. (In Persian) URL: <http://lib1.kashanu.ac.ir/dl/search/default.aspx?Term=95523&Field=0&DTC=4>
- Hatami-Nejad, H., Mazidi, F., Farhadi, e. (2021). Investigation and analysis of the state of urban governance in the 22nd district of Tehran. *Future Cities Vision Quarterly*, 2(4), 25-40. (In Persian) URL: <https://jvfc.ir/article-1-93-fa.html>
- Heydarzadeh, E., Arasteh, M., Rafiei, E. (2023). Explaining the effective factors on promoting good urban governance in Shiraz city. *Sustainable Urban Development Quarterly*, 4 (10), 1-15. (In Persian) Doi: [10.22034/usd.2023.2000134.1036](https://doi.org/10.22034/usd.2023.2000134.1036)
- Judi, F., Sarvar, R., & Hassanimehr, S. (2024). Assessing the quality of life in informal settlements in Miandoab. *Journal of Applied Research in Geographical Sciences*, 24(74), 472-490. (In Persian) Doi: [10.61186/jgs.24.74.21](https://doi.org/10.61186/jgs.24.74.21)
- Kazemian, Gh., Berari, E., Sharifzadeh, F., Ghorbanzadeh, V. (2021). A proportional model of good urban governance for the country's metropolises and an integrated analysis of the current situation (case study: Mashhad city). *Scientific Quarterly Journal of Urban Planning and Research*, Year 12, Number 44, pp. 74-55. (In Persian) Doi: [10.30495/jupm.2020.3969](https://doi.org/10.30495/jupm.2020.3969)
- Khatam, Saeed., Ahmadi, Abbas., Khatam, Mahnaz (2022). Investigating and analyzing the indicators of urban governance in the metropolis of Tehran using the Fuzzy DIM method. *Scientific journal of geography and environmental planning*, 34(3), 51-64. (In Persian) Doi: [10.22108/gep.2022.133499.1523](https://doi.org/10.22108/gep.2022.133499.1523)
- Kim, S. (2016). The workings of collaborative governance: Evaluating collaborative community-building initiatives in Korea. *Urban studies*, 53(16), 3547-3565. Doi: [10.1177/0042098015613235](https://doi.org/10.1177/0042098015613235)
- Löffel, S., & Walls, R. (2020). Development of a full-scale testing methodology for benchmarking fire suppression systems for use in informal settlement dwellings. *International journal of disaster risk reduction*, 45, 101451. Doi: [10.1016/j.ijdrr.2019.101451](https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2019.101451)
- Martí-Costa, M., & Tomàs, M. (2017). Urban governance in Spain: From democratic transition to austerity policies. *Urban Studies*, 54(9), 2107-2122. Doi: [10.1177/0042098016669452](https://doi.org/10.1177/0042098016669452)
- Meyer, N., & Auriacombe, C. (2019). Good urban governance and city resilience: An afrocentric approach to sustainable development. *Sustainability*, 11(19), 5514. Doi: [10.3390/su11195514](https://doi.org/10.3390/su11195514)
- Omri, A., & Mabrouk, N. B. (2020). Good governance for sustainable development goals: Getting ahead of the pack or falling behind?. *Environmental Impact Assessment Review*, 83, 106388. Doi: [10.1016/j.eiar.2020.106388](https://doi.org/10.1016/j.eiar.2020.106388)
- OskoiAres, A., & Babaei Aghdam, F. (2023). Evaluation of the satisfaction of the empowerment indicators of informal settlements with an emphasis on social and economic issues (case example: Khalil Abad neighborhood of Tabriz), *scientific quarterly of new attitude in human geography*, 15(2), 110-133. (In Persian) URL: https://journals.iau.ir/article_702953.html
- Park, H., Fan, P., John, R., Ouyang, Z., and Chen, J. (2019). Spatiotemporal changes of informal settlements: Ger districts in Ulaanbaatar, Mongolia. *Landscape and Urban Planning*, vol 191: pp 1-13. Doi: [10.1016/j.landurbplan.2019.103630](https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2019.103630)
- Pierre, J (2014). Can urban regimes travel in time and space? Urban regime theory, urban governance theory, and comparative urban politics. *Urban Affairs Review*, 50(6), 864-889. Doi: [10.1177/1078087413518175](https://doi.org/10.1177/1078087413518175)

- RahmatiDelir, S., & MalekHosseini, A. (2019). The Survey of Compliance of Iran Urban Management in Relation to the Principles of Urban Good Governance (The Case Study: the city of Kongavar). *Islamic Art Studies*, 15(33), 164-189. (In Persian) Doi: [10.22034/ias.2019.91561](https://doi.org/10.22034/ias.2019.91561)
- Roberts, S. M., Wright, S., & O'Neill, P. (2007). Good governance in the Pacific? Ambivalence and possibility. *Geoforum*, 38(5), 967-984. Doi: [10.1016/j.geoforum.2007.04.003](https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2007.04.003)
- Rostai, Sh., Asghari Zamani, A., Andasta, F. (2024). Explaining the model of neighborhood management using the theory of good urban governance (Case study: Tabriz metropolis). *Economic Geography Research Quarterly*, 5(15), 33-53. (In Persian) Doi: [10.30470/jegr.2024.2022919.1146](https://doi.org/10.30470/jegr.2024.2022919.1146)
- SafaiNamin, R., FazelChaharmahali, A., Shokrian, M. (2022). The role of good urban governance in attracting the increase of tourists in Taleghan city. *Urban Environment Planning and Development Quarterly*, 2(6), 49-60. (In Persian) Doi: [10.30495/juepd.2022.691378](https://doi.org/10.30495/juepd.2022.691378)
- Samimian, M. , KarkeAbadi, Z. and Kamyabi, S. (2024). The Role of Favorable Urban Governance in the Physical Development of Inefficient Middle Tissues of Semnan City. *Quarterly Journal of Social Development (Previously Human Development)*, 18(3), 79-102. (In Persian) Doi: [10.22055/qjstd.2024.41693.2719](https://doi.org/10.22055/qjstd.2024.41693.2719)
- Sekhiani, R., Mohan, D., Mistry, J., Singh, A., & Mittal, V. (2022). Examining the informality in urban informal settlements—Evidence from Kapashera. *Cities*, 123, 103591. Doi: [10.1016/j.cities.2022.103591](https://doi.org/10.1016/j.cities.2022.103591).
- Solaymani, S., & Montes, O. (2024). The role of financial development and good governance in economic growth and environmental sustainability. *Energy Nexus*, 13, 100268. Doi: [10.1016/j.nexus.2023.100268](https://doi.org/10.1016/j.nexus.2023.100268)
- Soroushan, G., zivyar, P., Hindiani, A., & Tavakolan, A. (2021). Explaining the status of desirable urban governance indicators in Tehran. *Geography*, 19(70), 135-151. (In Persian) Doi: [20.1001.1.27172996.1400.19.70.8.8](https://doi.org/20.1001.1.27172996.1400.19.70.8.8)
- Swapan, M. (2016). Participatory Urban Governance in Bangladesh: A Study of the Gap between Promise and Realities, *Environment and Urbanization Asia*, 7(2), 196-213. Doi: [10.1177/0975425316652548](https://doi.org/10.1177/0975425316652548)
- UN-HABITAT. (2009). Urban governance index (UGI) a tool to measure progress in achieving good urban governance. Retrieved form URL: www.un.habitat.org
- Zazyki, M. A., da Silva, W. V., de Moura, G. L., Kaczam, F., & da Veiga, C. P. (2022). Property rights in informal settlements. *Cities*, 122, 103540. Doi: [10.1016/j.cities.2021.103540](https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103540)
- ziari, K., Yadollahnia, H., & yadollahnia, H. (2020). Urban Management Performance Analysis with Emphasis on Good Governance Indicators from the Citizen's Perspective (Case Study: Sari City). *Research and Urban Planning*, 11(40), 1-16. (In Persian) Doi: [20.1001.1.22285229.1399.11.40.1.8](https://doi.org/20.1001.1.22285229.1399.11.40.1.8)